

CONCETTA LA MAZZA

Ambonin'ny lanitra manga

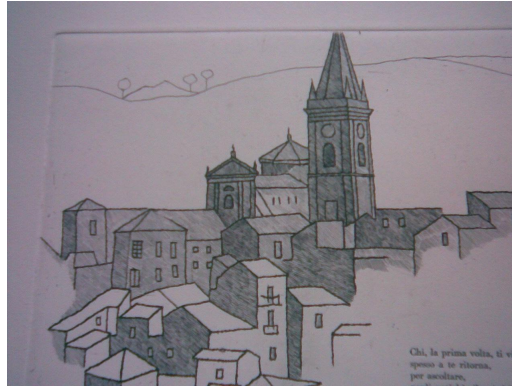

tantaram-piainany

Concetta La Mazza dia teraka tao Novara di Sicilia tamin'ny 1936, zanakavavin'i Domenico La Mazza sy Teresa Correnti. Tamin'ny 1950, taorian'ny vanim-potoana naharary "nanankina" tamin'ny nenitoan-dreniny, dia niaraka tamin'ny ray aman-dreniny tany Domodossola izy, izay mbola monina miaraka amin'i Giuseppe vadiny. Manan-janaka telo izy: Armando, Luciano ary Daniela. Vao haingana no niditra tao an-tsainy ny faniriana mafy hahatsiaro ny fahazazany tao Novara ary eto no nahaterahan'ity diarin'ny tena manokana ity, saingy feno tantara an-tsary sy firesahana momba ny tontolo iainana tamin'izany vanim-potoana izany: ny tanàna, ny ambanivohitra, ny olona, ny fahazarana, fomban-drazana tao amin'io faritany io tamin'ny taona maizina tamin'ny Ady Lehibe Faharoa.

Ny angovo voalohany amin'ny fanoratana

Nanankinana tamin'ny dadatoany i Concetta kely ary noterena hipetraka ao Castrangia ao anaty lavaka lavitra ny tanàna sy ny mpiara-mianatra aminy. Toy izany no nandehany tao amin'ny Via Crucis manokana tao anatin'ireo taona henjana tamin'ny ady teo amin'ny hanoanana, ny tsy fahafantarana ny fotoana, ny finoanoam-poana ary ny fampijaliana. Taorian'ny ady dia nanomboka tany avaratra ny fifindra-monina tsy azo ihodivirana sy ny sarotra voajanahary.

Izany rehetra izany dia nambara tamin'ny alalan'ny fijerin'ny zazavavy kely iray izay mamerina ao amin'ny fitadidiany ny fizotry ny fitomboany manokana ary miaraka amin'ny fahatsoram-po mahagaga sy kofehy maneso dia manome antsika fahafinaretana amin'ny famakiana - farany - tantara iray mampiseho ny fiarahamonin'ny fianakaviansika, afaka manetsika antsika lalina ary izay antsika tsirairay avy.

Ao amin'ity tantara fohy nosoratan'i Concetta La Mazza ity, ny fanoratana dia mamadika ny fitsipika rehetra ary miverina amin'ny niandohany, tsy misy schematismo ofisialy, entin'ny hery anaty arcane, dia lasa renirano mikitoantoana izay manafotra ny zava-drehetra, dia ny orana mivatratra amin'ny fanahy.

Tsy hay hadinoina ny endrik'ireo dadatoana, Antonia sy Michele, toy ny tsy hay hadinoina ny sarin'i Novara, malala-tanana, manarona ary mamy toy ny henjana sy henjana.

Farany, ny fifindrana sarotra mankany amin'ny fahatanorana rehefa mitranga ny tsy azo amboarina, saingy i Concetta kely dia tsy milefitra amin'ny loza manjo, noho ny herim-pony sy ny fanantenany tsy azo hozongozonina amin'ny ho avy, noho ny masonry afaka nibanjina ... manga!

"Ho ahy dia nanomboka ny fitsapana. Nafana angamba ny andro, nanomboka ny fahavaratry ny taona 1938, roa taona aho ary tonga naka ahy ny nenitoako. Tao anaty kitapo lamba no nasiany blouse sy paty roa, dia tsy fantatro izay rehetra nandaozako ny tranoko. Mbola kely aho ka tsy tsapako fa hanomboka amin'io andro io ny Via Crucis-ko."

Ambonin'ny lanitra manga

Toko voalohany - Ny tranon-dray

Efa rava tranainy tsy misy mponina izy io ankehitriny, sempotry ny tranon-kala ary nokaikerin'ny kalalao, fa, taloha ela be, tao Novara, tanàna iray eo ambanin'ny trano mimanda mijoalajoala any amin'ny tendrombohitri Messina, ao amin'ny lalantsara iray ao amin'ny distrikan'i Engia dia nisy trano teo akaikiny. ny loharano. Ny varavarana fidirana dia nivoha teo amin'ny tohatra anatin'ny mankany amin'ny rihana voalohany izay nisy efitrano kely misy hazo fisaka: ny efitra fatoriana. Niakatra tany ambony ianao ary nisy ny lakoza, raha azo atao ny miantso azy io. Teo amin'ny zorony iray dia nisy takela-bato nandrehitra ny afo ary vy vy natao hametrahana ny vilany. Eo anoloana, mihantona amin'ny

rindrina, mainty toy ny pitch, angady hazo, sivana roa, ny iray kely ary ny iray lehibe, ny lafaoro hanaovana mofo, eo amin'ny lafiny iray ny tratrany efa lo, ny latabatra, ny "furrizzi" roa ary ny sasany rickety. seza. Farany dia nisy efitra iray, nisy lavarangana kely nitazana ny lalantsara, izay zara raha nisy fandriana tokana. Io lavaka io no fanjakana nipetrahan'ilay raibe, izay maty vady tamin'ny 1934. Nisy kabine vato nisy sarony hazo naorina teo ambanin'ny tohatra. Noho ny tsy fisian'ny tatatra dia tsy maintsy nataon'ireto farany mba hampihenana ny maimbo mivoaka. Mazava ho azy fa tsy nisy rano mandeha sy jiro ilay trano, fampiononana izay tsy nananan'ny barona tamin'izany andro izany. Teo anilany dia nisy vavahady hazo izay nitarika ny toeram-piompiana izay nipetrahan'ireo akoho teo ambony hazo.

Eto amin'ity zoro ity, ivelan'izao tontolo izao, ny reniko, izay mpanjaitra, dia niara-nipetraka tamin'ny raibeko, rahalahy roa sy anabavy iray, izay zokiny kokoa noho izy, dia nanambady ary nipetraka tany Novara ihany koa. Ny reniko dia blonde, mahia, tena malemy ny vatana, manana endrika saro-pady izy ary ny tena tsikaritra tamin'ny tarehiny, fotsy toy ny ronono, dia maso manga roa lehibe, saika matahotra sy malahelo foana. Angamba ny fahafatesan'ny reniny tampoka, fony izy efitra amby roapolo taona, no nahatonga azy ho malemy ara-batana sy ara-pitondrantena.

Taona vitsivitsy taorian'ny nahafatesan'ny renibeko, ny reniko, noho ny fitsabahan'ny iray tamin'ireo vadiny, dia nihaona tamin'ny Printsy Charming azy. Ny raiko dia anisan'ny fianakaviana manan-kaja iray avy any Badiavecchia, izay nikarakara trano fisotroana kafe sy fivarotana paraky. Fianakaviana niasa mafy izy io, ary ny raiko, raha ny marina, dia lehilahy tena tsara tarehy, lava, mainty hoditra, matoky tena ary be asa. Nipetraka tao amin'ny tanàna kely lavitra ny tanàna izy: afaka mandeha

an-tongotra ianao, amin'ny hafainganam-pandeha tsara, ao anatin'ny antsasak'adiny. Nibata saribao ny rainy. Vehivavy mavitrika ilay renim-pianakaviana, ny maraina dia nandeha tany Novara niaraka tamin'ny ampondra izy mba hividy ny entana atolotra ao amin'ny fivarotana: paraky, sira ary sakafo. Nanao akanjo kanto foana izy miaraka amin'ny satroka mainty lehibe eo amin'ny tendany, ary nividy gazety mihitsy aza mba hampahafantarana ny mpanjifany. Io ihany no toeram-pivarotana tao an-tanàna ary tsy nisy ny tsy fahampian'ny fahasalamana tao amin'io trano io, na dia nisy vava valo hohanina aza.

Ny harivan'iny dia nanampy tamim-pahombiazana ireo mpanjifa efa reraka izy - sy ny poketrany - tamin'ny fandotoana ny divay tamin'ny soda miloko. Koa satria tsy mandova ny asan'ny ray aman-dreniny foana ny ankizy, dia nianatra ny asan'ny mpiompy ny raiko. Taorian'ny fifamofohana naharitra volana vitsivitsy, ny raiko sy ny reniko, indray mandeha nivady, dia nandeha nanao akanim-pitiavana tao amin'ny trano akaikin'ny loharano ao amin'ny distrikan'i Engia. Sivy volana katroka taty aoriana dia tonga teto amin'ity tontolo ity aho ary, araka ny fomba masina tany atsimo, dia naka ny anaran'ny renibeko tamin'ny raiko, Concetta. Na dia mbola kely aza ny hositro dia maizina sy kentrona ny hositro, dia nitomany foana aho. Koa satria tsy nanana fandriana izahay, dia voatery nitroto ahy nandritra ny tontolo andro ny raibeko, ary tamin'ny alina dia natory teo am-pandriana lehibe niaraka tamin'i Dada sy Neny aho. Raha ny zava-drehetra dia tena ratsy tarehy sy tsy zaka aho. Volana vitsivitsy tatō aoriana, rehefa nahita fa zara raha nisy asa teto an-tany, dia nanapa-kevitra ny handeha hiasa any Sardinia ny raiko. Rehefa nandeha ho any amin'ny nosy hafa izy dia namela ny reniny niaraka tamin'ny zazakely nitomany sy ny zavaboary hafa nandaka tao an-kibony.

Teraka tamin'izaho roapolo volana i Rosa rahavaviko. An'ny renibeny amin'ny reniny ilay anarana. Tsy toa an'i Concetta i Rosa - araka ny filazan'ny reniko indray - dia tsara tarehy, fotsy sy mavokely amin'ny endriny, volo volontsôkôlà mandrafitra endrika mirindra voaravaka maso manga roa tsara tarehy: voninkazo iray, tahaka ny anarany! Hany ka rehefa nankany amin'ny loharano i Neny mba haka rano niaraka tamin'i Rosa teny an-tsandriny, dia nanontany azy ny namany hoe ahoana no ahafahana miteraka zanakavavy roa samy hafa tanteraka. - Iza no eto, ry Rusina, eny, billiac ianao, fa ny iray kosa... - Tsara tarehy i Rosina, fa ny iray kosa... hoy ireo namany mimenomenona ny molony. Nandritra izany fotoana izany, tao anatin'izany toe-javatra izany, dia nitohy tsy nitsahatra aho, toy ny hoe nahatsapa ny fahatsiarovan-tenan'ny fahoriako, izay, misaotra an'Andriamanitra, dia niaritra, na dia tsy tamin'ny fialana.

Mba hitantarana ny tohin'ny tantara, aloha, tsy maintsy mampahafantatra anao amin'ny nenitoako Antonia aho, raha fintinina, zì 'Ntuoia. Izy no zokin'ny reniko, nisy fito ambin'ny folo taona teo amin'izy roa. Izy dia vehivavy fohy sy miboridana, ary volo maloto latsaka teo amin'ny masonry. Ny tarehiny tsy voakarakara dia toa antitra kokoa noho izy ary tamin'ny fijeriny foana dia tsy nisy afa-tsy fahafaham-baraka be. Teo amin'ny roapolo taona, tamin'ny taona azo hanambady, dia nanambady ny zanak'olo-mpiray tam-po aminy, izay vao avy niasa tao amin'ny tonelina Sempione, izay efa maty vady ary niteraka zazalahy telo taona. Ity lehilahy ity, dadatoa Michele, dadatoa Micheri, dia lehilahy fohy ary mitovy amin'ny kopian'ny mpanjaka Vittorio Emanuele III, nipetraka tao amin'ny trano iray nananany tamin'ny arabe iray tena mampiavaka ny tanàna izay misy dingana efa ho roa metatra ny sakany. Trano tsara tarehy ilay

izy. Ao amin'ny rihana ambany dia nisy ny tranombarotra mpandrafitra misy kaontera afovoany lehibe misy vice, kabinetra rindrina roa izay nitehirizana rasps, fandraka, gimlets, gouges sy augers, lafarinina nanodidina ny tongotry ny latabatra naoriny, kodia fikosoham-bary izay. natao handrantsana fiaramanidina sy lelany, fatana fandroana kitay misy vilany hanalefahana ny lakaoly, hazo fisaka mivangongo eny rehetra eny, tsofa vitsivitsy mipetaka amin'ny rindrina, ody tsara vintana toy ny kitron-tsoavaly, tandrok'osy ary hodi-tsokatra, raha fintinina, iray amin'ireo. ireo toerana izay tsy misy afa-tsy izao tontolo izao ny fahatsiarovana.

Tohatra hazo no nitarika ny rihana voalohany, nisy efitra roa malalaka misy taila seramika, rendrarendra tamin'izany andro izany, sisiny vita tamin'ny dadatoako, sofa iray, latabatra ary seza sasany voatenona tamin'ny rafia, karazana tady anana. Avy amin'ny lavarangana kely manatrika ny arabe tamin'ny tapaky ny volana Aogositra, rehefa niakatra ho any amin'ny Abbey ny filaharana amin'ny Assomption, dia afaka nikasika ny satroboninahitry ny lohan'ny Madonna tamin'ny tanany. Avy any amin'ny rihana faharoa anefa, dia afaka mahita an'i Rocca Salvatesta ianao ary eo anoloana, amin'ny alàlan'ny tselatra eo anelanelan'ireo trano, dia afaka mankafy ny tontolo mahafinaritra amin'ireo tendrombohitra izay mivelatra tsikelikely any an-dafin'ny lanitra manga, mandra-pahatonganao ny ranomasina izay, indrindra indrindra. tamin'ny andro lohataona mangatsiaka izay tsy nisy zavona, dia tazanao teo amin'ny sisin'ny faravodilanitra i Vulcano ary avy eo Lipari, Stromboli ary ireo nosy hafa rehetra: sary voajanahary, karatra paositra maro loko mamirapiratra.

Tohatra iray hafa niakatra ho any amin'ny rihana voalohany, izay nisy ny lakoza sy ny efitra fatoriana, ny voalohany tena malalaka dia nisy fatana hazo ho an'ny mofo sy ny fatana vy vita

amin'ny arina fandrahoan-tsakafo. Tsy isalasalana fa trano tsara tarehy io, ankoatra ny fahasahiranana amin'ny lakoza tsy misy lakandrano misy tatatra hanaovana ny raharaha ao an-trano. Tamin'izany fotoana izany dia mbola tsy azo noeritreretina ny zavatra hafa. Raha ny marina, ny rano dia nalaina tao amin'ny loharanon'ny besinimaro tamin'ny hopper zinc ary avy eo dia nentina tany amin'ny rihana faharoa ary nararaka tao anaty koveta lehibe terracotta hanasana lovia. Noho ny tsy fisian'ny tatatra tao amin'ny lavaka fantsakana, ny rano avy amin'ny koveta dia naverina tany amin'ny gorodona ary natsipy tao amin'ny trano fidiovana. Ho an'ny vehivavy dia asa mandreraka be izany. Ny toe-piainana andevo sy mahamenatra, hatramin'ny fetran'ny fiaretan'ny olombelona rehetra, dia nahatratra ny fara tampony tamin'ny fotoam-pisakafoana, rehefa tsy maintsy nihinana tamin'ilay lovia nohaniny teo aloha i Nenitoa Antonia, noho ny fanajana ny vadiny, ary angamba ilay zanak'andriamanitra. naverimberiny ihany fa tsy tadidiko mazava izany.

I Dadatoa Michele dia lehilahy mahonena sy masiaka, miasa mafy toy ny adalany, fa nanana mallet fasika izy fa tsy fo. Tsy mbola nahita famirapiratan'ny halemem-panahy na fangorahana ny hafa teo imasony aho. Notazoniny tao an-trano ny nenitoany mba hikarakara ny zanany, tsy maintsy nanomana sakafo ho azy izy, nanao toy ny mpanompony ary nanao hoe eny, eny, eny. Tsy afaka nijery ny lavarangana akory izy fa raha tsy izany dia hisy korontana, fa saika isaky ny hariva rehefa avy niasa izy dia nankany amin'ny trano fisotroana kafe niaraka tamin'ny namany.

Nody nivembena izy, feno hatsembohana ary fofona maimbo ka tsy azo teo akaikiny. Ny nenitoako kosa, teo akaikin'ny jiro solitany, dia niandry azy hatramin'ny alina be nefa tsy nisakafo akory. Rehefa niverina ilay mpanjaka kely - matetika tsy

nanam-pahefana hianika ny tohatra akory aza - dia nandao ny tenany teo amin'ny dabilio fiasana feno vovoka izy ary nijanona tao nandritra ny alina mba hatoritory. Nenitoa Antonia, na dia teo aza ny zava-drehetra, dia nanarona azy tamin'ny palitao ary nipetraka tamim-pitiavana teo akaikiny mba hiambina azy mandra-maraina. Nandeha àry ny taona ary, ho takalon'ny fanoloran-tena be dia be, dia tsy afaka nandeha nitsidika ny havany akory izy mba hialana amin'ny fisehoan-javatra. Izy, saro-piaro, kely ary manjakazaka, dia nandeha nividy kofehy manjavozavo, tohotra, fametahana volo ary zavatra hafa, mba hisakanana azy tsy hivoaka ny trano. Rehefa nasaina tamin'ny lanonana fampakaram-bady izy ireo, dia tsy niverina nody i Dadatoa Michele raha tsy tamin'ny fotoana farany ary tsy afaka nandeha irery i Nenitoa Antonia raha tsy vitan'ny havany ny fanarahan-dia ny vadiny. Indraindray dia vitan'izy ireo ny nandresy lahatra azy, tamin'ny fotoana hafa dia tonga ara-potoana izy, saingy teo afovoan'ny fety dia nanjavona izy ary i Nenitoa Antonia, diso fanantenana sy nanenina, dia niverina nody tamim-pahoriana. Rehefa nandeha ny fotoana, dia nanangona alahelo sy alahelo izy, tsy afa-nivoaka tamin'iza na iza satria nitoka-monina, ary rembin'ny aretin'andoha sy nify mahatsiravina izay nampijaly azy nandritra ny herinandro maromaro.

Indray andro nisy mpifanolo-bodirindrina iray, tsara fanahy sy mpivavaka tsara, niantso an'i Dadatoa Michele ary nanaratsy azy noho ny fampijaliana rehetra izay nampijaly ny vadiny: - Tokony ho menatra ianao - nikiakiaka taminy izy - mba hampijaly vehivavy toy izany ... Mila i Antonia. maka rivotra fa tsy mila manasaraka azy ao an-trano fa tokony hivoaka izy, handeha hanao lamesa, hankany amin'ny havana tahaka ny ataon'ny kristiana rehetra. Ambonin'ny zava-drehetra, mila mandeha

an-tongotra izy, izay ihany no hiala ny aretin'andohany... - nijanona kely ilay mpiara-monina, dia nanohy niteny hoe: - adiny iray latsaka avy eto, mandeha an-tongotra nidina an-tongotra, manana tany izahay sy trano kely tena maotina ary misy lakoza eo ambanin'ny tafo ary efitrano hafa mando izay azo ampiasaina ho efitra fatoriana amin'ny fahavaratra. Ao amin'io tany io dia misy zavamaniry hazela, aviavy, mandarinina, medlar, voaloboka, zizzole, paoma, poara, oliva, raha fintinina, ny zava-tsoa rehetra avy amin'Andriamanitra.

Araka ny fantatrao, taorian'ny nahafatesan'ny anadahiko dia tsy maintsy nikarakara ny nenitoako aho ary tsy afaka nikarakara ny ambanivohitra intsony, ka izany no nahatonga ahy nieritreritra ny hivarotra izany. Maninona raha mividy azy ianao? Amin'izany fomba izany dia hanana fahafahana hifoka rivotra tsara ny vadinao ... Tamin'ny voalohany dia nisalasala i Dadatoa Michele saingy nandeha nitsidika izany izy ary resy lahatra ihany koa hividy izany. Tao anatin'ny fotoana fohy dia vita ny sonia ny fifanarahana ary lasa azy ny fananana. Noho izany, ilay toa an'i Vittorio Emanuele III, izay malina sy mamitaka, dia nanolotra an'i Nenitoa Antonia hoe: - hianatra hioty aviavy ianao ary hamela azy ho maina. Rehefa tsy maintsy manasa lamba ianao dia hidina any amin'ny renirano ary haka ny rano ilaina hosotroina sy handrahoana sakafo amin'ny fandavahana fasika hanadiovana azy. ireo fianakaviana monina ao amin'ireo tanàna manodidina an'i San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia ary Piano Vigna. Tsy mahazo aina amin'ny ririnina rehefa mibontsina rano ny renirano fa ho reseko io sakana io. Ianao kosa dia ho afaka hankafy ny ambanivohitra. Nibanjina ny masonry, i Nenitoa Antonia indray nanao araka izay nandidiana azy: - Cuomu tu voi, eu fazzu - Araka izay tianao dia hataoko, hoy ilay zazavavy mahantra namaly tamim-pankatoavana.

Toko faharoa - Avy amin'izao tontolo izao

Tany am-piandohan'ny lohataona 1936, nifindra tany Castrangia, any ambanivohitra, akaikin'ny fandrianan'ny renirano ilay zazavavy mahantra sy ny dadatoany Micheri. Tany amin'ireo tanàna samihafa ao Badiavecchia, San Basilio ary Vallancazza dia niely ny feo fa mbola afaka izy ary niantso azy hiasa ny olona. Tamin'izany andro izany dia nisy ny fanao, na dia toa hafahafa aza ankehitriny, fa rehefa mila latabatra, varavarankely, varavarana, na lamba firakotra, dia niantso ny mpandrafitra sy nampiantrano azy tao an-tranony: nanamboatra dabilio ho azy izy ireo. nataony izay hazo ilaina. Nitondra ny fitaovana i Dadatoa Michele ary nijanona teo an-toerana mandra-pahavitan'ny asa.

Niantso azy hanapaka hazo izy ireo ary navelany ho maina nandritra ny roa taona. Napetaka teo amin'ny rindrina ilay vatan-kazo avy eo. Ny mpandrafitra dia nitazona ny tsofa avy any ambony ary ny mpanampy iray teo ambony: "Serra serra mastro dascio che dumè fagimmo a cascia" (Saw saw na tompo lehibe andao hanao ny tratra rahampitso).

Napetaka teo amin'ny rindrina ny vatan-kazo. Tamin'ny tsofa lehibe no nahazoany ireo zana-kazo ary tamin'izany no nanamboaran'izy ireo varavarankely sy fandriana ary efitra

lamba. Mba hanaovana izany asa izany dia nitsangana tamin'ny 4 izy ary nandeha niaraka tamin'ny kitapony sy ny fanjaitrany. Nony tonga tao an-tranony izy dia nomen'ny mpanjifa ronono vaovao misy tongolo sy mofo iray. Amin'ny mitataovovonana lovia paty sy fromazy iray. Nitsahatra tsy niasa izy tamin'ny hariva ary nomeny mofo vita an-trano ho tahiry voalohany alohan'ny handoavana ny faktiora ny alahady tao Novara.

Taona vitsivitsy no lasa ary ny zanany, Turillu, dia nihalehibe ary nahatakatra mivantana fa tsy nikasa ny handany ny androm-piainany mitoka-monina any ambanivohitra izy, na inona na inona eto amin'izao tontolo izao. Efa nianatra ny asan-drainy izy, saingy naniry ny hanam-pahaizana manokana sy ho lasa mpanao kabinetra. Nahavita nandresy lahatra ny rainy izy handefa azy any amin'ny tanàna iray izay ahafahana mianatra an'io zavakanto io. Nifindra tany Catania izy ary taorian'ny roa taona niofana dia nanjary tena nahay, nahatsapa ho vonona ny hanao izany asa izany, ary satria sivy ambin'ny folo taona izy izao dia nihevitra izy fa tonga ny fotoana hanorina fianakaviana ho azy. Efa an-taonany maro izy no nahafantatra ny zanakavavin'ny mpiandry ondry ary nanapa-kevitra ny hanambady izy saingy nifanohitra tamin'ny fanirian'ny dadatoany Micheri izay naniry ny hanambady vehivavy iray foko ny zanany lahy. Tamin'izany andro izany, tsy mampino, fa toy izao: ho an'ny mpanao asa tanana manambady ny zanakavavin'ny mpiandry ondry dia loharanon'ny fahafaham-baraka lehibe. Nipoaka tampoka ny fifandonana teo amin'ny ray sy ny zanany izay nanosika an'i Turillu hiala amin'ny rainy sy ny renikeliny. Niaraka tamin'ny fianakaviany vaovao izy dia nandao ny tanàna ary nifindra tany Como izay nahazoany harena tamin'ny asany.

Tsy nanan-janaka ireo dadatoany, noho izany, tamin'ny nandehanan'i Turilu, dia navela irery izy ireo. Ny olona tena nijaly

noho io fitokanana io dia i Nenitoa Antonia izay nandany ny andro manontolo niresadresaka tamin'ireo vorona, lalitra ary moka izay naneno manodidina azy. Tao amin'io lava-bato any ambanivohitra io dia tsy nanana fahafahana hiresaka tamin'olona izy. Tamin'ny fotoam-pialan-tsasatra lehibe toy ny Krismasy, ny Paska na ny fetin'ny Madonna Assunta tamin'ny tapaky ny volana aogositra vao afaka nankany an-tanàna hitsidika ny reniko izy. Nandritra ny iray amin'ireo fitsidihana ireo, rehefa avy nitaraina nandritra ny fotoana ela momba ny toe-pahasalamany izy, dia nanolotra ny vadiny ho vady: - Ry Teresa malala, hitako fa be loatra ny fanahiana amin'ny zazavavy kely roa, ankino amiko i Concetta mba ho lasa ianao. malalaka kokoa ny manokan-tena ho an'ny kely. Ho entiko any ambanivohitra izay tsara kokoa ny rivotra ary hanao soa ho azy aho - Ny reniko tamin'ny voalohany dia tsy natoky tena fa avy eo, toy ny mahazatra, noho ny toetrany mora voafehy, taorian'ny fisisihan'ny rahavaviny dia nanaiky izy.

Ho ahy dia nanomboka ny fitsapana. Nafana angamba ny andro, nanomboka ny fahavaratry ny taona 1938, roa taona aho ary tonga naka ahy ny nenitoako. Tao anaty kitapo lamba no nasiako blouse, paty roa ary tsy fantatro izay rehetra nandaozako ny tranoko. Mbola kely aho ka tsy tsapako fa hanomboka amin'io andro io ny Via Crucis-ko. Nanaraka ny dian'ny ampondra izahay mandra-pahatongan'ny antsasak'adiny na mihoatra dia tonga tao amin'io toerana mitokana io miaraka amin'ny anarana tsy dia mampatoky loatra an'i Castrangia (Cassandra!) saika toy ny maminavina ny loza, raha fintinina dia efa drafitra iray manontolo ny anarana, na dia eo aza izany. Tsy tonga saina aho tamin'izany fotoana izany. Noraisin'ny vadiko tsara aho tamin'ny voalohany, nividy zava-mamy ho ahy i nenitoa mba hahazoako ny fitiavako ary rehefa niaraka tamiko tany Novara hitsidika ny reniko izy dia niteny mafy tamiko foana fa tsy tokony hody aho fa aleo lehibe

miaraka amin'ilay irery ary ho reniko izy. Tsy afaka nanao na inona na inona aho afa-tsy ny mankatò.

Nandritra izany fotoana izany, dia niverina avy tany Sardinia ny raiko, nijanona herinandro monja, ampy hahabevohoka ny reniko, ary lasa indray. Tamin'ny 1939 ary ny taona nanaraka dia teraka i Antonietta. Mbola tsaroako manjavozavo fa ny nenitoako Antonia dia nitondra ahy tany Novara mba hizaha ny reniko ary sambany vao nahita ny anabaviko aho. Te-hijanona tao an-trano aho mba hamihina an'i Antonietta kely, fa ny nenitoako, izay nifehy ny fiainako, mafy orina toy ny miaramila, dia nilaza tamiko hoe: - Turnemmu ao an-trano, hataoko zavatra tsara ianao - (Andao hody, hataoko saribakoly tsara tarehy ianao).

Rehefa tonga tao amin'ny trano bongo izahay dia nametraka "causitta" feno loko misy maso miloko mena sy mampatahotra teo an-tsandriko. Natahotra aho. Fotoana nitomany foana aho satria te hiverina any Novara ho any amin'ny dadabe sy ny reniko nefa tsy nisy fomba naharesy lahatra an'i Dadatoa Antonia: nivadi-po sy marenina ny fony tamin'ny fitarainako rehetra. Tao anatin'ny telo taona voalohany dia nandany fotoana betsaka tao amin'ny tranon'ny ambanivohitra tao Castrangia, izay tsy nisy fanahy velona, zara raha nisy mpiala sasatra hita tao amin'ireo trano niparitaka.

Nandeha tany an-tanàna izahay ny alahady ary nitsidika ny reniko sy ny zandriko vavy ary ny raiben-dreniko. Lehilahy mahafinaritra be volombava i Dadabe. Nitondra baoritra snuff izy izay notsofiny tsindraindray. Amin'ny ririnina dia nentiny tao ambanin'ny akanjony aho ary nentiny teny an-kianja hividy zava-mamy sy hanandrana ny divay ao amin'ny tranombarotra "Sciancaditta" eo ambonin'ny hopitaly. Niverina tany Castrangia izahay ny hariva.

Ny takariva sasany dia nandeha nanao fanazaran-tena niaraka

tamin'ny tarika ilay dadatoa, izay nitendry trombone, dia nijanona nisotro tao amin'ny trano fisotroana kafe ary niverina tany ambanivohitra. 500 metatra miala an'i Castrangia no nanomboka niantso azy hoe "Concettina, 'ntoia...". Nandritra izany fotoana izany, tao an-trano, ny nenitoa dia nanomana ny vilany tany hanafana ny rano amin'ny tripod. Teny an-tsasak'adiny dia nandrarakana rano mangotraka iray izy, angamba mba hanariana ny divay. Tao anaty vilany vy no nanomanan'ny nenitoako ny tongolo miaraka amin'ny voatabia mba hambolena ny paty. Tsy masaka ny tongolo ka nandoa ahy. "Hano, fa raha tsy izany dia halaiko ny fehin-kibo ka homeko anao ny vatana...".

Tamin'izany fotoana izany dia vehivavy avy any Venetiana no mpampivelona an'i San Basilio. Rehefa tondraka ny renirano tamin'ny ririnina, dia nentin'i dadatoa Michele teo an-tsorony (ciancalea) izy mba hividiana tao amin'ny fivarotam-panafody ao Novara. Nijanona tao an-trano izy ary niteny hoe "Antonia omeo shawl izy fa mangatsiaka". Ry nenitoa mahantra, tsy haiko raha azony fa olon'i Michele izy.

Dimy taona aho izao, nitoka-monina tany ambanivohitra, ary tsy niresaka tamin'iza na iza fa lasa toy ny bibidia aho. Menatra ny olona rehetra aho. Rehefa nankany Novara izahay dia niafina satria natahotra olona aho. Nahatsapa izany fiovana izany ny mpiara-monina ka nanoro hevitra ny dadatoako mba handefa ahy any amin'ny akanin-jaza. Soa ihany fa resy lahatra ireo dadatoa. Indray maraina àry dia naniraka an'i Dadatoa Michele ny nenitoako mba hividy biscuit ho ahy ary hataony ao anatin'ilay harona mololo fotsy nomen'ny renibeko raiko. Nasiany atody vaovao miaraka amin'ny biscuit. Nanaraka ahy tany amin'ny akanin-jaza teo akaikin'ny abbey tao an-tanàna izy. Rehefa nanokatra ny varavarana hitsena ahy ilay masera, dia

nanomboka nikiakiaka aho. Noho ny tahotra dia nariako tamin'ny tany ny harona, vaky ny atody ary namela loto nanerana ny tany. Nofaizin'ny nenitoako aho ka nokapohiny mafy ary nentina nody. Noho izany, ny andro voalohany amin'ny akanin-jaza koa dia lasa farany.

Nanomboka tamin'ny faha-efa-taonako no nilazan'ny dadatoako hoe: - Concettina, mankanesa any Novara, ary makà carmieri (mpionona) ho an'ny aretin'andoha. Nihazakazaka nanaraka ny lalan'ny ampondra toy ny ferret aho, nandalo ny distrikan'i Greco, indraindray nijanona teo amin'ny loharano mba hanala hetaheta, ary tonga tao amin'ny fivarotam-panafody "du Surcittu". Talanjona izy ilay pharmacist ka nilaza tamin'ny namany fa ao anatin'ny fotoana fohy dia ho toy ny tselatra aho no handeha sy hiverina any Novara. Nentin'ny havana lavitra tany Barcelone aho, tamin'izaho dimy taona. Tany aho vao nahita sy nihaino tamin'ny hagagana lehibe... ny radio! Nankany amin'ny fivarotana iray koa izahay mba hivididy lamba miloko pea. Nanolo-kevitra ny mpanampy mpivarotra hoe: - Vidio koa ny satroka sy ny satroka fotsy. Tamin'ny farany dia resy lahatra izy ireo ary nomen'ny mpanampy fivarotana roa maimaim-poana satin manga mamirapiratra sy manga mazava. Ny ampitson'iny dia nentinay tany amin'ny reniko izay nanao ny akanjo tao anatin'ny andro vitsivitsy ireo lamba. Tamin'ny alahady aho dia nahatsapa ho toy ny zanakavavin'ny marquises sy baron of Novara.

Tamin'ny ririnina tamin'ny 1941, teo afovoan'ny ady, ny raiko, rehefa nahavita ny asany tany Sardinia, dia nanapa-kevitra niaraka tamin'ny namany iray mba hitady ny haren'ny tany amin'ny tanàna iray tany avaratra, ary hivelona amin'ny famerenana ny asany taloha amin'ny maha-mpikotrokotroka azy. Nisy ny fahatsapana teny amin'ny rivotra fa te hiaraka amin'i Dada i Neny ka sahiran-tsaina aho tamin'izany, hany ka indray andro dia

nandady tao ambanin'ny fandriany aho, nanala akanjo ary nanara-maso ny vary roa, ny nonon'ny ho avy misy kohaka satria ny nenitoako. tsy nanasa ahy mihitsy. Nesoriny tamin-kerisetra tamiko ireny. Tsaroako fa nahita rà aho satria nandraatra ny tenako. Naveriko indray ilay lobaka lamba nilaina andro aman'alina, avy eo ilay akanjo, ary tsy nisy nahatsikaritra.

Talohan'ny nandehananany dia niezaka nandao ny tranon'ilay raibeny ilay renim-pianakaviana, satria tavela irery ilay lehilahy mahantra. Nieritreritra ny hametraka jiro elektrika izy, tamin'izany fotoana izany dia zon'ny tompo. Teo aloha dia nampiasaina niaraka tamin'ny menaka ny "u lusu". Nanelingelina an'i Dadatoa Michele izany: andro vitsivitsy taty aoriana dia niantso ny elektrisianina izy ary nasainy nametraka jiro tao an-tranony koa, ka rehefa nankany an-tanàna aho dia nankafy hazavana kely teo amin'ny tohatra hazo mideza. Rehefa tsy maintsy nankany amin'ny trano fidiovana (latrea) aho, dia lavaka tsotra teo amin'ny gorodona tao ambadiky ny laboratoarany, dia nisy vatam-paty nifanongoa teo akaikiny foana, izay nataon'ny dadatoako ho vonona raha misy fangatahana.

Ny marainan'ny 1 martsa 1942, niakanjo satin manga misy tanany manga manga, niaraka tamin'ny dadatoako sy ny raibeko i Tore, dia niaraka tamin'ny reniko sy ny zandriko vavy nankany amin'ny paositra tao Piazza di San Sebastiano, izany hoe, eny, nankany amin'ny bisy, izay hitondra azy ireo any amin'ny gara Vigliatore. Tsy te-hiakatra i Rosa rahavaviny 4 taona ary ny dadatoany, mba handresy lahatra azy, dia nilaza taminy hoe: - raha tsy miakatra ianao dia harary - (hoko indroa aho).

Izaho, zokiny indrindra, voataonan'ny nenitoako, dia tsy niala ary nijanona tao Novara. Tsy nitsahatra nitomany aho. Nitady fampiononana teo an-tanan'ny raibeko aho. Navela irery ihany koa izy ary nandritra izany andro izany dia nijanona niaraka

taminy aho mba hiaraka aminy. Rehefa afaka roapolo andro teo ho eo dia tonga ny taratasy voalohany avy amin'ny reny milaza ny fahombiazan'ny dia. Hitan'i Dada trano tsara tarehy misy rano ao an-trano sy fatana entona, zava-baovao ho azy. Nanohy ny tantara, ny ampitson'ny nahatongavany dia niantso mpanao volo tao an-trano izy mba hanome azy hihety volo. Tao an-tanàna dia saika nanao tupe avokoa ny volony rehetra. Raha fintinina dia faly sy afa-po ny reniko sambany teo amin'ny fiainany. Tamin'ny faran'ny tantara dia nanoro ahy tamin'ny nenitoany izy. Azo antoka fa tsy noeritreretiny ny fijaliako tany Castrangia.

Ny ampitson'ny niainganay, dia nentin'i Nenitoa Antonia niverina tany ambanivohitra aho ary nilaza tamin'ny vadiny mba hividy ahy ny boky kilasy voalohany mba hampianarana ahy hanoratra mba hahafahako manatrika ny kilasy faharoa amin'ny volana Oktobra fa tsy ny kilasy voalohany. Mampalahelo ahy: Tsy afaka nilalao intsony aho, fa tsy maintsy nandany ny fotoanako tamin'ny fanoratana lavanty sy laharana. Nandalo tao Castrangia indraindray ilay mpampianatra rehefa niverina avy tany San Basilio nampianatra. Maria no anarany, zanaka kapiteny iray fantatry ny nenitoany izy. Notolorany rano iray vera izy. Nandritra izany fotoana izany dia nasehoko azy ilay kahie ary nomeny safosafoana aho. Naka pensilihazo mena tao anaty kitapony izy ary nanoratra hoe "tsara". Endrey ny hafaliana, ny fahasambarana mahita ny tenako midera, izay miavaka amiko. Lasa kivy be aho isan'andro, niangavy azy ireo mba hitondra ahy any amin'ny dadatoako sy ny dadabe sy ny renibeko, fa ny nenitoako dia nilaza fa tsy ilaina izany.

Natahotra izy sao holazaiko amin'izy ireo ny fomba nitondrako sy nomena sakafo ahy. Raha ny marina, ny sakafo dia tsy ampy ho an'ny zazavavy kely iray izay tsy maintsy nitombo sy nitombo: ny maraina dia nanome ahy mofo mafy misy fromazy, ny

mitataovovonana salady voatabia sy oliva roa. Ny hariva, raha teo ny vadiny, dia nahandro paty niaraka tamin'ny saosy namboarina vita tamin'ny tongolo manta i Nenitoa Antonia. Ary raha tsy nihinana an'io aho dia mety ho voadaroka be. Ho an'ny karazany, ny takariva sasany dia nahandro paty sy tsaramaso na karazana polenta malefaka sy malefaka. Tamin'ny Krismasy, taom-baovao, karnavaly ary ny Paska vao namono akoho na bitro. Tamin'ny volana janoary izy ireo dia namono kisoa iray izay nanamboarany salami sy tavoara masiaka, saingy tsy maintsy nohanina tsikelikely izy ireo raha tsy izany dia tsy ho ampy mandritra ny taona iray manontolo. Isaky ny alahady, ny dadatoako dia nividy tripe maloto izay, na dia izao aza, dia maharikoriko ahy fotsiny, na ny tsinainy mihodinkodina eo amin'ny sampana persily, ny scallops, izay nendasina avy eo. Sakafo mora daholo ireny satria, araka ny filazan'izy ireo, dia tsy tokony ho lany vola toa an'i dadabe sy renibentsika isika ka namerimberina tamiko hoe: - Hitanao fa misy vilany feno saosisy sy trondro foana, mihinana sy misotro. Tsy maintsy manalavitra ireo olona ireo isika - hoy izy ireo -. Natahotra ny dadatoako sao ny havany hafa no handresy lahatra ahy hanizingizina ny hiaraka amin'ny reniko sy ny raiko any amin'ny kaontinanta. Niezaka mafy izy ireo mba hankahalako azy ireo, ka indraindray, rehefa sendra azy aho, dia apetako eo amin'ny masoko ny tanako mba tsy hahitako azy ireo.

Tonga ny volana septambra ary tsy maintsy nanao fanadinana fidirana ho an'ny kilasy faharoa aho. Nentin'ny dadatoako tany an-tanàna aho, naka hevitra tamin'ny mpampianofa trano izy ireo mba hanara-maso ahy, ny mpampianatra ho ahy amin'ny kilasy faharoa ary ny mpampianatra ny biraom-panadinana. Samy nitondra atody ho fanomezana ho fiarovana ny fisondrotanako izy ireo. Mbola tsy nifandray tamin'ireo olona ireo mihitsy aho, ny

efitrano fianarana dia nisy latabatra hazo misy seza roa misy ranomainty. Nisy ankizivavy hafa nanao fanadinana fanarenana niaraka tamiko. Nataon'izy ireo mamaha ny olan'ny fanampim-panazavana sy fanalana eo amin'ny solaitrabe aho. Na ny ranomainty na ny solaitrabe dia vaovao tanteraka tamiko. Nihozongozona toy ny ravina aho noho ny tahotra sy ny henatra, tsy fantatro ny fomba hamahana ny fandidiana, satria i Nenitoa Antonia dia nampianatra ahy hanoratra ny isa iray hatramin'ny folo. Nasain'izy ireo nanoratra fehezanteny aho avy eo, eritreritra kely tao amin'ny kahie, saingy tsy fantatro hoe aiza no hanombohana. Rehefa tapitra ireo korontana ireo, dia nentin'ilay mpiambina nody aho. Nanontany azy ny nenitoany hoe nanao ahoana ny fisedrana ary namaly ilay mpiambina fa tsy dia nandeha tsara ilay izy, fa an'ny mpampianatra ny fitsarana farany.

Nahagaga fa tsara ny vokatra ary niditra tao amin'ny kilasy faharoa aho: vonona ny hianatra aho, saingy nipoitra ny olana momba ny apron. Nankany amin'ny fivarotana i Dadatoa Michele ny andro teo aloha ary nivididy lamba mainty sisa tavela. Nanao fanamiana ho ahy i Nenitoa Antonia tao anatin'ny iray andro. Nila vola bebe kokoa hividiana ilay lahatahiry. Nanana vola ny dadatoako saingy variana tamin'ny fitahirizam-bola izy ireo ka nanao izay ho afany izy ka nanao izay ho afany tamin'ny "plywood" misy "clip" varavarankely. Tsy nivididy penina ahy akory ry zareo. Ny dadatoako dia nanamboatra iray tamin'ny tapa-kazo manify izay niraikitra tamin'ny tendrony. Tsy azon'izy ireo nosoloina ny kahie roa sy ny pensilihazo ka voatery nivididy izany. Nanaraka ahy tany an-tsekoly ny nenitoako tamin'ny 1 Oktobra 1942. Nankany amin'ny podestà aloha izy mba hangataka kopia nahaterahana izay takin'ny sekoly satria tsy nianatra aho. Feno hatsaram-panahy ilay mpampianatra ary nandray ahy

tamin-kafanam-po, saingy natahotra azy aho, angamba satria raha tokony ho ny sandriny havanana dia nisy prothese fingotra izy noho ny lozam-pifamoivoizana nitranga tamin'ny mbola kely tao amin'ny orinasan-drainy. Nasaina nipetraka teo amin'ny laharana voalohany aho. Ireo namako vaovao, izay tsy nahita ahy tamin'ny taon-dasa, liana tamin'ny fanatrehana ahy, dia nifampiresaka hoe: - Nahoana izany no miteraka sicca-sicca? - (Iza io zazavavy kely mahia io?). Tena natahotra sy menatra aho, tsy afaka niloa-bava aho ary tsy namaly akory ny fanontaniana napetraky ny mpampianatra tamiko tamim-pitiavana.

Zaza bibidia aho ary tsy nanam-pahasahiana nangataka ny hivoaka hipipy, ary indray mandeha aho dia nipipy ny tenako. Ka nony tonga tao an-trano aho dia nodarohan'ny nenitoako aho satria tsy maintsy nanasa ny akanjoko izay tsy ho maina ara-potoana ny ampitson'iny. Nandeha ny andro ary niverimberina foana izany. Nandefa ahy tany amin'ny trano fidiovana ilay mpampianatra, izay nahalala an'izany tamin'ny antoandro, nefa hadinon'izy ireo indraindray, ka noraisiko ho ahy ilay izy. Tsy niraharaha ahy ny mpiara-mianatra tamiko, ary nanalavitra ahy toy ny hoe voan'ny pesta aho ary tsy niezaka ninamana tamiko akory.

Nifankahalala izy ireo satria nifankahita tao an-tanàna, fa izaho kosa tsy maintsy nandeha an-tongotra efa ho adiny iray vao tonga tany ambanivohitra, ka tsy nanana fahafahana ninamana taminy. Ny alahady ihany no tonga tao an-tanàna ireto dadatoa ireto mba hihaona amin'ny namany ary hiara-mandeha amin'izy ireo mandritra ny ora vitsivitsy eo anoloan'ny tavoahangy misy divay. Saingy matetika no nijanona tao an-trano ilay nenitoa mba handray baiko hiasa ho an'ny vadiny. Teo amin'ny enin-taona aho dia nandeha tamin'ny lalan'ny ampondra lava be. Nijanona teny antsasak'adiny aho mba haka andiana violets voahodidin'ny

ravinkazo hatolotra ny mpampianatra.

Tonga tany an-tsekoly aho reraka. Taorian'ny mitataovovonana dia niverina tany ambanivohitra aho niaraka tamin'ny siokan'ny sioka mandrenesana sy ny masoandro mahamay, tsy mbola nahita fanahy velona.

Nihidy tao amin'io lavaka io ny tenako ary nijanona irery mba hieritreritra momba ny tenako tao anatin'io rivo-piainana tsy milamina io ary nanjary henjana tamiko ny nenitoako. Ny dadatoany, rehefa vita ny asany, dia saika nijanona teo amin'ny tranombarotra ary nody alina be, ary mamo foana. Indraindray, matimaty kokoa noho ny mahazatra, dia very izy ka tsy niverina nody. Ny nenitoany sy ny mpiara-monina sasany dia nandeha nitady azy tamin'ny misasak'alina teo amoron-drano niaraka tamin'ny jiron'ny fanilo. Rehefa hitan'izy ireo fa nianjera tamin'ny tany izy dia nandresy lahatra azy hody.

Nandritra izany fotoana izany dia tsy afaka nanao zavatra tsara aho tany am-pianarana. Tamin'ny faran'ny telovolana voalohany dia nozarain'ny mpampianatra ny kara-panondro, avy eo niaraka tamin'ny famantarana fasista ary indrisy tamin'ireo taranja tsy ampy rehetra: ny kara-panoriko no mahantra indrindra tao an-dakilasy. Mba hamporisihana ny nenitoako dia nolazaiko azy fa mitovy amin'ny ahy koa ny kara-panondro hafa ary saika naka ny haniny ny nenitoako. Nahazo herim-po samirery àry aho isan'andro, ary tao an-dakilasy dia niezaka ninamana tamin'ny mpiara-mianatra sasany aho. Te-hanatona azy ireo aho, saingy tsy nampidirin'izy ireo tamin'ny resaka nataony aho, angamba satria tovovavy ambanivohitra mahantra aho teo imason'izy ireo.

Toko fahatelo - Lalao amin'ny fasika

Nandritra ireo taona nitokana tany Castrangia dia tsy nandalo mihitsy ny fotoana satria ny hany azonao atao dia ny fihainoana ny siokan'ny vorona mandritra ny tontolo andro ary amin'ny fahavaratra ny sioka marenin'ny cicadas, rehefa niditra tao anaty ranomasina ny sirocco. teo amin'ny lalan'ny zigzag amin'ny renirano ary nandoro ny lohasaha. Ny biby any ambanivohitra no namako. Noho izany dia nandany ny fotoanako tamin'ny nofinofy aho. Nanangana tontolo ho ahy manokana aho nanomboka tamin'ireo tarehimarika niseho tamiko teo amin'ny ambadiky ny lanitra na teo amin'ireo rantsan'ny hazo: bibidia miteny, Knights izay nilahatra teo amin'ny sisin'ny Rock Headsaver ary avy eo niaraka tamin'ny ahy. Fa ny herin'ny maizina no nahalavoko azy, ary nijery azy ho ravan'ny tahotra aho. Dia novanako ho dragona ilay Vatolampy, izay nisaraka tampoka tamin'ny tendrombohitra, ary nanidina avo ka nampihorohoro ny tany rehetra. Nanova ny rahona aho, izay lasa sambo manidina ary nandeha tany an-danitra aho nieritreritra ny hihoatra ny ranomasina lavitra, izay niandry ahy ny reniko sy ny rahavaviko. Foza nivoaka avy tao

amin'ny ranon-driaka ka nivonto mandra-piovany ho biby goavam-be izay nanongotra ny zavamaniry mihitsy aza rehefa nandroso tao anaty riaka.

Tsaroako indraindray ny endrika tsy mahafinaritra nataon'i Antonia nenitoako. Tsy tia ahy izy, tsy tia ahy ary nankahala azy aho: nanankinan'ny reniko tamin'ny rahavaviny aho nefa nampanantena ahy koa izy fa indray andro any dia ho avy haka ahy izy: izany no nahatonga ahy hianika hazo matetika, nijery ny faravodilanitra, nanantena ny hahita azy tonga teo amin'ny lamosin'ny soavaly fotsy miaraka amin'ny raiko. Tao amin'ny tanàna kely teo akaikin'i San Basilio sy Vallancazza dia lasa daholo ny lehilahy. Vehivavy sy ankizy ary antitra vitsivitsy sisa no sisa. Tanàna mangina izy ireo ary zara raha nanohina ny fiainana. Nitsahatra ny fotoana ary nino ny olona fa hiova ny zava-drehetra, indray andro, rehefa tapitra ny ady, ny sivilizasiona dia hiditra amim-pandresena ao anatin'io andiana trano miparitaka, maty ary mihozongozona io. Naniry ny hanana namana aho, hahafantatra fa tsy irery aho ary nafoy, ho afaka ho voaro, hahafantatra fa afaka mialokaloka any amin'ny tokantranon'iza na iza. Tsy nanan-jo hilaza akory aho hoe tsy manan-janaka aho, fa ny ray aman-dreniko dia lavitra teo amin'ny moron-dranomasina, any an-dafin'io manga tsy misy fiafarany io, ka toy ny tendrombohitra avo sy tsy azo aleha no eo anelanelan'izy ireo. Voatery nipetraka tamin'ny nenitoako izay nampijaly ahy kosa aho. Rehefa nieritreritra an'izany aho ka nahita azy niseho, dia nahasosotra ahy tamin'ilay feo mikiakiaka sy feno herisetra izy. Feo natao hivazavaza, hikiakiaka, ompa ary fanararaotana.

Na ny biby aza natahotra ny feony. Niaraka tamin'ny vadiny ihany izy no nampidina ny tampony ary niova tanteraka ny hamafin'ny feony, ka niova ho toy ny tsofin'ny ondry. Nihevitra ny

nenitoako fa tsy afaka mahatakatra ny zava-mitranga manodidina azy ny zazavavy kely iray. Tsy vitan'ny hoe azoko daholo ny zava-drehetra, fa ankoatra izany, dia tsy nangina na tsy nisy dikany aho. Ady tsy tapaka izany. Ady tsy misy fiafarany sy mandreraka. Nieritreritra ny ho avy aho indraindray: efa antitra sy tsy afa-manotra izy, tanora sy matanjaka aho, nefa na dia teo aza ny zava-drehetra dia tsy ho nanao ratsy azy aho, dia tsy anisan'ny toetrako izany.

Indraindray aho dia nanatona ny renirano izay nahitako olona handeha hanasa lamba, hanasa lamba, izany hoe nanasa lamba sy bodofotsy, ary natsofoka tao anaty lavenona aloha ny zavatra rehetra. Na koa rehefa avy nanasa ny volon'ondry izy ireo, ary nanamaina izany tamin'ny masoandro mba hofotsy ary avy eo dia ampiasaina hamenoana ny kodoro amin'ny fandriana. Nandeha nanangona ireo tapa-kazo sisa tavela teo anelanelan'ireo vato teo amoron-tsiraka aho ary nampitafy ny saribakoly voro-damba. Rehefa tsy hitako izay hatao, dia nanomboka nanainga ireo vato teo amoron'ny renirano aho mba hitady ilay trondro, nofaritako tamim-pahakingana tamin'ny rantsantanako teo ambonin'ny lohako izy ireo, mba tsy hanindrana ny rantsan-tanako ny hohony. Nentiko tany an-trano izy ireo ary rehefa nandrehitra ny afo ny nenitoako dia natsako sy nohaniko ny hariva: sakafy hariva manokana izany ho ahy. Indraindray fa tsy foza, raha vao tafarina ilay vato, dia nitifitra niakatra niaraka tamin'ny fitsambikina mitsangana ireo sahona kely raiki-tahotra, ka nahatonga ahy hitsambikina noho ny tahotra. Nihevitra aho fa mpiara-milalao amiko izy ireo, ary indraindray aza nanenina noho ny nandaozako azy ireo tao anaty haizina nandritra ny alina. Rehefa tsy maintsy nody aho ny hariva dia niantso mafy an'i Dadatoa Michele aho, nanararaotra ny akony noforonina tao an-dohasaha. Indraindray amin'ny fahavaratra rehefa misy

fianakaviana Scardino nipetraka tao amin'ny trano iray teo ambonin'ny lohasaha, dia nandeha nitsidika azy ireo aho. Niara-nilalao tamin'i Mimma izay zandriny indrindra tamin'ireo rahalahy aho.

Nanamboatra seza sy latabatra ho an'ny saribakoly i Goofy. Tena nahafinaritra ny nandany ora vitsivitsy niaraka tamin'ny orinasa. Niantso ahy izy ireo ny maraina rehefa nankany ampitan'ny renirano haka ronono. Nanana ny siny hofenoina izy ireo, faly i "Concettina" nahita azy ronono. Nangoraka ahy i Micca a Cappellea, tompon'ireo omby, ka nanome ahy antsasaky ny vera. Tao an-tranon'ny nenitoako dia nahita ronono indroa isan-taona izahay: rehefa nanao biscuit izy ary tamin'ny Paska dia nanomana voromailala miaraka amin'ny atody miloko. Rehefa nangotraka ny ronono dia noteteziko ny tapany farany. Tao amin'ny efitranon'ny trano ambanivohitra dia nisy ny fandrian'ny dadatoany, raha azo antsoina hoe fandriana izany, miaraka amin'ny hazo fisaka napetraka amin'ny vy roa misy kidoro mololo, satria navelany tao Novara ny volon-tsoavaly. Tsy maintsy natory teo ambony kidoro mololo aho ary bodofotsy miaramila efa tonta no teo amboniny, feno menaka sy simba. Natory aho niaraka tamin'ny lobaka canvas izay nanaovako na dia ny antoandro aza tsy misy paty. Tsy azo hazavaina ny hatsiaka niaretako isan'alina. Rehefa avy ny orana dia tsy maintsy nasiana kaontenera mba hanangonana ny rano nitsofoka avy eny ambony tafo. Raha nila nipipi aho tamin'ny alina, dia tsy maintsy nivoaka ny trano aho ary nanao izany teo akaikin'ny dingana. Raha tsy tonga saina aho, nahoana aho no nanonofy, ary nanao izany teo amin'ny kidoro mololo, ny maraina koa dia maka kapoka be. Natory ihany koa i Nenitoa Antonia tamin'ny akanjony tamin'ny antoandro, fa i Dadatoa Michele kosa niolikolika toy ny nataon'ny reniny.

Araky ny fomba fanao mahazatra ny fombafomba fatoriana: natory aloha aho, dia anjaran'ny nenitoa, avy eo nanala ny pataloha sy ny atin'akanjony mibaribary ny dadatoany. Niaraka tamin'ilay lobaka somary mivelatra izay nanaovany ny antoandro, dia nandeha nankamin'ny fandriana izy ary namono ny jiron-tsolika napetraka teo amin'ny latabatra teo amin'ny rindrina. Izaho izay maditra dia mody tsy nijery ary nitsirika ihany: rehefa niondrika hamono ny lelafo izy dia hitako nipoitra teo amin'ny rindrina, toy ny aloka sinoa, ny ding-don nihantona. - Oh, mahafinaritra izany! - hoy izy, satria ny divay rehetra nosotroiny no nahamay azy. Teo anilan'ny fandrian'izy ireo dia nisy satroka roa, izany hoe sobika tehina roa lehibe nitehirizana ny aviavy maina. Nosaron'izy ireo tamin'ny lamba maloto sy feno menaka ary teo ambonin'ity farany ny atin'ilay dadatoany madio. Tao anaty baoritra teo akaikin'ny fandriako no nitahirizan'izy ireo mofo sy saron-tava nofonosiny teo amin'ny lohako rehefa nandeha nianatra aho rehefa ririnina, ny atin'akanjoko ary ny an'ny nenitoako. Alahady ihany no nampiasaiko rehefa nanao lamesa tao Novara izahay. Nilaza ny dadatoako fa tsy tokony hanao an'ireny any ambanivohitra izahay fa ho lany tsy misy ilana azy.

Tamin'ny volana Janoary dia novonoin'izy ireo ilay kisoa. Nanomana saosisy izy ireo ary nasiany sira. Ny tongotra nandrahoina dia notehirizina tao anaty vilany terracotta natsoboka tao anaty lard. Matetika izy ireo dia nohanina tamin'ny volana Mey miaraka amin'ny tsaramaso malalaka vaovao satria tsy azo nohanina taloha izy ireo. Indray mandeha, tamin'ny volana aprily, dia nanontany an'i nenitoako momba izany aho fa noana be ary tsy fantatro izay hohanina miaraka amin'ny mofo. Nanomboka nikiakiaka ny nenitoako hoe lasa adala aho. Indray andro, fony aho niverina avy nianatra, dia nifanena tamin'i Ofelia sy ny rahavaviny teo amin'ny lalan'ny ampondra aho. Namoy ny

reniny izy ireo ary niverina niaraka tamin'ny rainy avy any Frantsa.

Hatsatra kokoa noho izaho izy ireo, nangoraka azy aho ka niteny taminy hoe: midira eto amin'ny toerana misy ahy, amin'izao fotoana izao ny nenitoako dia mivoaka maka rano, ao amin'ny lafaoro misy vilany misy hanina, raiso, hohaninareo fa aza. aza milaza na inona na inona amin'iza na iza.- Nisaotra ahy izy ireo ary, noho ny hanoanana, dia nanaraka ny torohevitra tsy nisalasala. Tamin'ny volana Mey, rehefa nahandro ny tsaramaso midadasika ireo dadatoany, dia nandeha naka ny tongotry ny kisoa izy ireo fa tsy nahita afa-tsy ny vilany misy tavin-kena: azo antoka fa nihevitra aho fa izaho io, nandritra ny andro maro dia nirotaka tamiko izy ireo mba handoavana ahy. Tamin'izay fotoana izay dia nahatsiaro tena ho mirehareha aho satria sambany aho no nahazo fahatsapana mahafinaritra tamin'ny naharesy ady lehibe tamin'ny fitiavam-bolany. Noho ny tsy fahampian'ny fahadiovana dia nanjaka tsy nisy saina nanerana ny trano ny parasy. Nohitsakitsahin'izy ireo ny tendako tamin'ny alina ary nohosoran'ny nenitoako menaka oliva aho isan-kariva mba tsy hisakana ny rako ny parasy. Ny maraina dia toa voaloko ny tendako. Tahaka ny nenitoako dia nanana moka koa aho, tsy zatra nanasa ny lohako. Tetsy ankilany kosa, ny nenitoako dia zatra nanoroka ny voloko sy nanosotra azy tamin'ny rano sy siramamy mba hilamina tsara.

Ny mpiara-mianatra tamiko kosa dia nadio foana. Na ny mahantra indrindra tamin'izy ireo aza tsy naloto toa ahy. Ny mpampianatra koa dia nandray anjara tamin'ny asa fanilikilihana tamin'ny fanosehana ahy hiala amin'ny rehetra mankany amin'ny birao farany. Maloto tsy hay lazaina ny vatako. Nanasa ahy teo amin'ny renirano indray mandeha isan-taona izy ireo, tamin'ny fetin'ny Ferragosto, izay lehibe indrindra tao an-tanàna. Indray

mandeha, raha mbola nieritreritra momba ny reniko aho, tokony ho fito taona teo ho eo, dia latsaka tao anatin'ny lavenona mangotraka tao amin'ny lavenona. Nodorako ny tanako havanana ary tsy nentin'ny nenitoako tany amin'ny dokotera aho fa notsaboina tamin'ny anana isan'andro. Nanana bubble roa mitovy amin'ny atodin'ny voromailala roa aho, nikiakiaka mafy aho fa tsy nihetsika mihitsy izy. Toa nokaikerin'ny tozozy aho.

Sitrana tamin'ny fomba mahagaga aho taorian'ny volana vitsivitsy ary mbola manana ny famantarana izany aho. Nandritra ny fianarana, raha teo an-davarangana aho indray alahady, dia nisy ankizivavy kely iray nidina nanontany ahy raha te hiaraka aminy hanatrika ny lesona katesizy an-dRamatoa Vincenzina aho. Tsy fantatro hoe inona ilay izy satria ny nenitoako ihany no nitondra ahy hanao lamesa tamin'ny fety lehibe indrindra, tsy azoko ny dikan'ny hoe mandeha miangona. Nisy pretra iray, i Mompera Buemi, nipetraka tandrifin'ny tranonay, nefa imbetsaka aho no nihaona taminy ary nijery azy tsy sahy. Hoy ny nenitoako tamiko: "Raha miresaka aminy ianao dia hotapahiny ny lelanao." Na izany aza, dia nangataka aho ary tsy nampoizina nahazo alalana handray lesona katesizy. Tonga dia tony aho tao anatin'io tontolo io. Nomen'ilay ramatoa bokikely sy gazety iray aho. Tena faly aho nandre momba an'i Jesosy, indray andro, nilaza tamiko izy fa hanomana ahy ho amin'ny kômonio voalohany. Noresahiko tao an-trano izany ary nolazainy tamiko fa mbola kely loatra aho. Namaly aho, nandainga, fa ny ankizivavy rehetra ao amin'ny tarika dia ho nanao izany. Raha ny marina dia efa voamarina izy ireo, saingy mbola nifanaraka izahay sy ilay tovovavy ary nametraka ny daty miaraka amin'ny pretra ao San Nicola: ny andron'i Corpus Domini.

Nipoitra ny olan'ilay akanjo fotsy, saingy nisy nampandre an'ilay nenitoany fa manofa azy ireo masera. Tonga ny andro

nandrasana hatry ny ela: ny maraina dia niaraka tamiko tany am-piangonana izy nifady hanina. Noheveriny fa teo ireo tovovavy hafa satria tsy mbola nandray andraikitra tamin'ilay ramatoa katesizy mihitsy izy. Tsapany fa irery aho, ka niteny ratsy ahy izy hoe: "Mpandainga, tsy mahalala fomba". Nanao lamesa niaraka tamin'olona hafa koa ny mpampianatra ahy tamin'io maraina io. Nisy vehivavy sasany tonga nampitony azy. Tonga ny pretra ka nandray ny tanako ary nitondra ahy tany amin'ny sacristy mba hikonfesy. Teny mahafinaritra mbola tsy reko mihitsy no nolazainy tamiko. Toy ny hoe nanidina ho any an-danitra aho ary niteny anakampo hoe: "Tsy marina ny hoe manapaka lela ny pretra, fa ny mifanohitra amin'izany dia hainy ny mahatakatra ny fijalian'ny zazavavy kely." Raha azoko atao dia efa namihina sy nanoroka azy tamim-pifaliana aho.

Nasainy nanao hoe Arahaba Maria dimy aho ho fivalozana ary niverina teo amin'ny sezako aho. Nanontany ahy avy hatrany ilay nenitoa hoe inona no nolazaiko tamin'ilay mompera fa nijanona ela tao, dia hoy aho: - Nampianatra ahy ilay tovovavy fa miafina ny fiaiken-keloka -. - Eny, fa tsy maintsy milaza amiko voalohany ianao - nanizingizina ny harpy. Tsisy fika. Nisy lamesa, Kômonio ary teny an-dalana hivoaka dia noteren'izy ireo hanoroka ny tanan'ny dadatoako aho sady niteny hoe: "Mba tahio aho". Nanomboka tamin'ny raibeko aho, mitovy foana ny fehezan-teny, avy eo nitety ny havana rehetra. Nomen'i Nenitoa Gaetana bokikely iray aho. Noana aho, nefa tsy nisy nanome sakafo ahy. Matetika, rehefa vita ny lanonana dia fanao ny mandeha any amin'ny bar mba haka granita miaraka amin'ny biscuit, saingy resin'ny mania izy ireo noho ny fitahirizana: ny mitataovovonana dia nihinana paty iray lovia ary ny tolakandro dia nankany amin'ny mpaka sary satria Nanoro hevitra ny havany handefa sarin'i Neny.

Nahavita ny kilasy faharoa aho ary nahazo naoty ambany dia ambany. Tsy maintsy nijanona tany ambanivohitra izahay tamin'io taona io nandritra ny fahavaratra. Nanohitra aho hoe: "Farafaharatsiny, rehefa alahady aho dia tsy maintsy mandeha mamangy an'i dadabe izay irery". Lehilahy tena tsara izy, voan'ny asthma. Tsy niraharaha azy ny zanany vavy, anisan'ny tsy niraharaha azy, anisan'izany ny faneken'ny vadiny, izay tezitra hatrany amin'ny mpiara-monina sy ny havany ary ny rafozambaviny.

Nalaiko ny fanasan-damba hanasa ary nentina mangingina tany amin'ny nenitoako avy any Michelillo fa raha tsy izany dia hisy olana. Tsy nahatsiaro fitiavana an-drainy akory izy: indray andro dia tonga tany Castrangia ny iray tamin'ireo anabaviny reny iray mba hilaza amin'izy ireo fa maty izy. Hoy izy taminy: "Raha tsy miala ianao, dia dakahiko amin'ny ampondra ianao.

Rehefa nisy lanonana tao an-tanàna dia nomena ny "pezzo duro" ireo mpikambana ao amin'ny tarika mozika, izay antsoina

hoe gilasy noho ny tsy fitoviana manokana. Dadatoa Michele, tsy fantatra na oviana na oviana na noho ny tsy tiany izany na noho izy voatosika hanao fihetsika tsy mahazatra amin'ny fahalalahan-tanana, raha nahita ahy nandalo aho dia niantso ahy hoe: "Concettina, avia haka ny gilasy". Ary noho izany dia nanararaotra nifaly aho, tamin'ireny fotoana tsy fahita ireny, zavatra tsara.

Efa ela izay no nampahatsiahivin'i Dr. Cosentino avy any Baceno ny antsipiriany izay very tao an-tsaiko. Raha nilalao teny an-dalambe tao an-tanàna ny tarika, dia niezaka nanatevin-daharana ny matso ireo ankizy. Saingy mba hanamarinana ny fisian'izy ireo dia nilaina ny "fahafantarana" mpikambana iray. Mba hanaporofa izany dia tao anaty paosin'ny palitao ny tanany. Tamin'izany fomba izany no nanarahako an'i Michele dadatoako, fa i Gianni Cosentino, zanaky ny mpampianatra sekoly ambaratonga fototra sady kamboty ray, kosa dia nitazona ny tanany tao amin'ny paosin'ny lehiben'ny jiolahy.

Tao anatin'ny ady dia nanomboka nianjera ny baomba sasany tao Novara. Nandositra ny rehetra ary nisy olom-pantatra nialokaloka tany Castrangia niaraka taminay. Ho ahy dia fety izany satria afaka miaraka aho. Indray mandeha ianao dia maheno ny sioka misy potipoti-javatra. Tonga ihany koa ny vaovao mampahonena fa noviravirain'ny baomba ny zanaky ny tompon'ny trano fivarotan-tsakafo Orlando. Ilay renim-pianakaviana tao Domodossola, bevohoka fanefatra, dia navela irery niaraka tamin'i Rosa sy Antonietta. Nantsoina niverina tany Sisila ny raiko mba ho Bersagliere. Volana vitsivitsy taorian'ny nandehanany dia nahafantatra izy fa niteraka zazavavy kely iray antsoina hoe Emma ny reniny ary afaka ny hody any

an-tranony izy satria nantenaina fa tsy manan-janaka efatra izy.

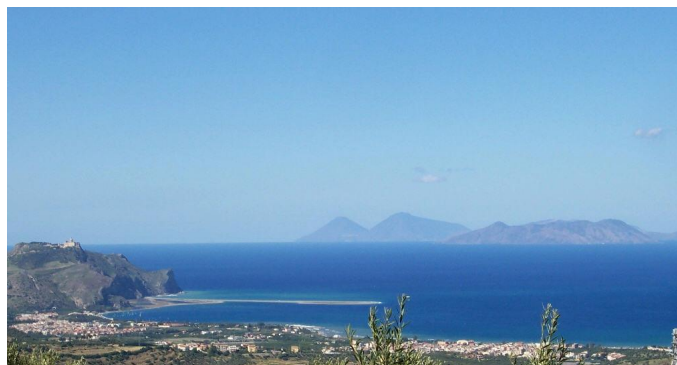
Indrisy anefa fa rehefa tonga tao Domodossola izy dia nahita fahagagana mangidy: nitsahatra tsy niaina intsony i Emma taorian'ny 12 andro. Roa andro taty aoriana dia tsy maintsy niverina tany aloha izy. Volana vitsivitsy taty aoriana - vanim-potoanan'ny tsy fahatokisana sy ny tsy fandriam-pahalemana taorian'ny 8 septambra - nahavita nandositra ny raharaha miaramila izy ary niverina tany Novara hiandry ny fiafaran'ny ady mba hiaraka amin'ny reniny. Nanokatra fivarotana kely mpanao kiraro izy. Isan'andro aho no nandeha nitsidika azy. Saro-kenatra nefa fetsy ho an'ny taonako, nanana intuition aho fa hiara-matory amin'ny vehivavy manambady i Dada fa amin'ny vadiny miaramila. Indray andro aho dia niditra tao amin'ny biraon'ny boaty teo amin'ny arabe miakatra ao Piazza Bertolami. Niresadresaka tamin'i dada ilay olona avy any amin'ny fivarotana manaraka. Nitsambikina tamin'ny fanondroko sy ny rantsan-tanako afovoany aho nanondro hanesorana ny mason'ny raiko izay namitaka ny reniko. Nahavita nihazona ahy ilay mpifanolobodirindrina tamiko, fa ny raiko kosa niteny tamim-pitsikiana hoe: "Miankina amin'ny raharahanao manokana". Tamin'ny '44 dia teraka zazalahy mainty volo, olioly volo toa azy...

Tany Badiavecchia dia narary voan'ny kanseran'ny vavony ny raibeny. Nahazo alalana tamin'ny nenitoako aho handeha hijery azy. Matetika aho no nidina avy tany Castrangia ary nandeha an-tongotra nanaraka ny renirano. Tsaroako teo am-pandriana izy, milamina. Mbola sahirana tamin'ny fivarotana i Bebe ary afaka nanokana fotoana kely tamin'izany. Nasiany sampan'oliva teny an-tanany mba handroahana ny lalitra, kanjo niharatsy izy ka tsy nanana hery intsony ka noroahiko niala taminy. Tamin'ny 2 Novambra 1944 teo amin'ny faha-66 taonany dia nanidina

nankany an-danitra izy. Mbola tany Sisila i Dada. Nanatrika ny fandevenana koa ireo dadatoany.

Nahazo taratasy avy tamin'ny reniko aho indraindray. Tamin'ny '45 dia niverina tany Domodossola i Dada ary tamin'ny '46 dia teraka i Giuseppe rahalahiko.

Toko fahefatra - menaka, tranon-kala ary ny maso ratsy

Nahery vaika ny ady eran-tany, sarotra ny fifandraisana, ary tsy nahare momba an'i Neny intsony izahay. Soa ihany fa naverina tany Sicily ny raiko tao amin'ny Corps Bersaglieri ary rehefa nanana fahafahana andro vitsivitsy izy dia tonga nitsidika ahy. Noho ny ady dia betsaka ny olona tany ambanivohitra. Mazàna no nijanona dimy ambin'ny folo andro ireo olona nafindra toerana, saingy tandindonin-doza tamin'ny daroka baomba ny tanàna ary naleon'izy ireo nijanona tany ambanivohitra nandritra ny taona.

Indray mandeha aho dia nialoka tamin'ireo olona ireo. Nisy fianakaviana nanan-janaka efatra izay sariaka foana na dia tsy ampy sakafo aza. Hitako ny fitsiriritan'ny dadatoako izay nanana aviavy maina be dia be, nefa tsy mba nomeko na iza na iza; Notahiriziko ny tsaramaso nomen'izy ireo sakafo maraina ho azy ireo. Mofa mafy aza: tapa-kazo izay napetraky ny nenitoako tao am-paosiko talohan'ny nandehanan'ny tany an-tsekoly nozaraiko tamin'ireo ankizy ireo ary ho takalon'izy ireo dia nomeny taratasy hosoratana aho, nataony nilalao teo amin'ny savily aho ary ny iray tamin'izy ireo dia nanamboatra kilalao, seza ary fandriana ho

an'ny saribakoly nomeny ahy sy ny zandriny vavy, fa ny zokiny vavy kosa nanao saribakoly rovitra ho anay.

Indraindray aho dia nidina nankany amin'ny renirano, izay nandeha nanasa ny akanjony tamin'ny lavenona ireo vehivavy avy amin'ny faritra manodidina, ary nijanona teo aho nijery tamim-pahagagana ny afo nirehitra mba hanafanana ny rano tao anaty fitoeran-javatra misy vato lehibe roa.. Tsy hitako mihitsy ny nenitoako nanao ireny fandidiana ireny. Saika tsy nisasa mihitsy na nankany amin'ny renirano izy rehefa tsy nisy olona mba tsy hampiharihary ny akanjony feno menaka sy maloto be.

Indraindray aho dia nandinika ireo vehivavy namelatra ny rongony fotsy madinika voatenona tao an-trano teo ambonin'ny vato nandritra ny roa na telo andro. Notondrany izany ary nohamasininy teo ambanin'ny masoandro mahamay mandra-pahatongany ho fotsy. Niantso ahy hody foana ny nenitoako fa mody tsy nandre. Nandritra ny ady, dia niverina avy tany Turin koa ny vinantovaviny niaraka tamin'ny zazavavy kely iray. Ho fanajana an'i Salvatore, zananilahy, dia noraisina toy ny mpanjakavavy izy. Nandritra io vanim-potoana io dia nijanona tao an-tanàna izy ireo ary tamin'izany fotoana izany dia nesorin'ny nenitoany ny savony manitra, lamba famaohana, fanamainana lovia, lamban-databatra ary napkin mba hahazoana fahatsapana tsara. Fa natao toy ny mpanompo kosa aho, nirahina hantsaka sy hantsaka rano amin'ny fantsakana, satria mahamenatra ny maniraka vahiny.

Tonga ny Krismasy ary, araka ny fomban'ny avaratra, ny maraina dia nomena fanomezana tsara tarehy avy amin'i Jesosy Zazakely ho an'ny zanany vavy ny ampakarina: vilany sy vilany tsara tarehy ho an'ny saribakoly. Faly ho azy aho, nefa tamin'izay fotoana izay dia nirehitra tamin'ny hatezerana aho satria mbola tsy nitranga tamiko mihitsy ireo zavatra ireo. Nihanalemy aho.

Nisy voaloboka, nefa loza no nihinana azy; Ilay nangalarin'ny mpiara-monina ihany no azonao hanina. Nangonina ny hazelnut fa hamidy. Nihinana an-tsokosoko toy ny tsikiry any anaty ala aho. Ny dadatoako dia nividy ronono tamin'ny Krismasy sy ny Paska mba hanaovana biscuit ary nasiako eran'ny sotrokely rehefa nandrahoina. Mahalana ny nenitoako no nanomana atody nendasina ho ahy. Matetika aho no nanantena fa hanendasany azy ho ahy: - Aleo apetraka ka rehefa misy ny atody dia mandalo (tovolahy avy any Messina izy nitety ambanivohitra nanangona atody ary nampita azy ho vaovao) afaka mivarotra azy ireo ary mahazo ny vola -. Nanangona atody nandritra ny roa volana izy ary namidiny avy eo.

Ny mponin'i Messina izay nividy ny atody dia mety nanana akoho iray teny an-tanany. Tsy maintsy nokapohina ny aviavy, vitsivitsy ihany no azo hanina, ny hafa navela ho maina tamin'ny masoandro mba hamidy na hotehirizina ho an'ny ririnina. Tamin'ny volana oktobra dia nisy chestnut tsara tarehy natao ny hariva. Raha misy tavela sisa tavela dia avela eo ambony latabatra ao amin'ilay efitrano kely ny dadatoako (tsy eo amin'ny vilia fa eo amin'ny tsihy nohosoran'ny menaka mitete avy amin'ny jiro) ary ny maraina, rehefa nifoha izy efatra handeha hiasa, dia fohaziny aho ary nomeny ahy ny voanjo ary niteny tamiko hoe: "Misakafo maraina ianao". Nankatò sy nihinana azy aho noho ny hanoanana, saingy nanandrana toy ny menaka izy ireo ary tsy maintsy narary kibo. Nieboebo ny dadatoany hoe: - Tiako ny zanak'anabaviko, izaho aza dia omaniko ho azy raha mbola alina ny andro -. Raha ny marina dia nisy fankahalana teo imasony ny dadatoako. Indraindray izy ireo dia mavo, mena mirehitra rehefa tezitra izy: na dia kely aza, dia nanafika ny tavany ireo masony ireo. Kely sy lalina toy ny lavaka tery izy ireo, ary misy fankahalana mivoaka avy ao aminy. Nandritra izany fotoana

izany dia nandresy ny aretim-pivalanana sy ny kankana. Nomen'ny nenitoako menaka iray sotrokely aho indraindray. Manalavitra ny kankana izany, hoy izy nimonomonona mba handresy lahatra ny tenany... dia nanomboka tamin'ny "prichentu" izy: - Mazzai un vermu gruossu quennu à pagana, ùa u mazzu chi sugnu kristiana rehetra. Na ny Alatsinainy dia mandre, na ny talata mandre, na ny alarobia mandre, na ny alakamisy mandre, na ny Vinardi mandre, na ny Sabutu mandre, matteia du jurnu ny Paska u viermu sturdudu a tierra casca.-

(Namono kankana matavy aho fony mpanompo sampy ary izao namono azy ho Kristianina. Ny Alatsinainy Masina, Talata Masina, Alarobia Masina, Alakamisy Masina, Zoma Masina, Sabotsy Masina, marainan'ny Paska. latsaka amin'ny tany ny kankana taitra).

Tsy fantatro hoe ahoana no niainako.

Eto isika dia manokatra fononteny.

Taona maro no lasa ary narary kibo aho. Nandeha nanao x-ray tamin'ny milina mitovy habe amin'ny efitrano iray aho. Nomeny pap fotsy aho mba hahitana raha misy fery. Indrisy anefa fa tsy nisy zavatra hita. Nilaza ny radiologie fa gastritis ilay izy ary nomeny fanafody aho mba hanamaivanana ny fanaintainana. Tonga hatrany amin'ny toerana tsy nahafahako nisotro rano iray sotro. Dimampolo taona teo ho eo aho. I Paolo, naman'i Armando avy any Piacenza, dia nanolotra ahy ho any amin'ny manam-pahaizana manokana iray. Tonga tany amin'ny Dr. Mazzeo koa izy. Tsy afaka niditra tany ivelan'ny tenda ny fitaovana gastroscopy. "Tsy haiko ny fomba hamonjena an'io vehivavy io", hoy ilay dokotera, "nakatona ny pylorus". Ny olona rehetra manana gastroscopy dia nandao ny efitrano tamin'ny tongony. Izaho teo ambony fandriana misy IV. Nanome fanafody

mahery ahy nandritra ny roa volana ny dokotera. Rehefa niverina aho dia mbola tsy nandalo ilay zavamaneno. Fitsaboana hafa matanjaka kokoa mandritra ny telo volana.

Dimy volana taorian'ny fitsidihana voalohany dia nanomboka namaky ny pylorus ilay fitaovana. "Fahagagana!" hoy ny Dr. Mazzeo. Vantany vao nesorina ilay fantsona dia nametraka fanontaniana maro tamiko izy mba hahatakarana raha vao teraka na niteraka ilay izy. Nanomboka nitomany aho: "Angamba ny menaka nomen'i Zizi ahy indraindray ho an'ny kankana." Ny dokotera dia nametraka ny tanany teo amin'ny volony: "Menaka? Ary mbola velona ianao!". Nanohy ny fitsaboana aho indraindray namerimberina ny gastroscopy.

Misaotra an'i Dokotera Mazzeo izay nanavotra ny aiko, taona maro aty aoriana aho dia afaka mankafy sakafo miaraka amin'ny fanafody famenoana fotsiny.

Rehefa nisy niantso azy avy teo an-davarangana, dia nanodinkodina ny lohany ny nenitoany. Nanoro hevitra azy izy ireo avy eo mba haka ferroquine vera kely amin'ny vavony foana. Nandresy lahatra ny vadiny hividy izany izy ary nomeny vera koa aho ny maraina.

Fanampin'izany, dia nanjaka tao amin'io trano io koa ny finoanoam-poana. Narary an-doha hatrany ny dadatoany noho ny divay nosotroiny, saingy araka ny nambarany dia ny maso ratsy no anton'izany. Tsy maintsy nanaisotra azy ny vadiny: naka lovia nisy rano izy, nandrarakana sira sy menaka indray mitete ary avy eo dia nanomboka tamin'ny prichentu ho an'ny aretin'andoha: - Oglu biridittu, oglu santissimu, mankanesa ato amin'ity trano ity ary roahy ity. morocchiu, oglu biriditto, mivoaha ary roahy ity mammucca ity... (Solika tso-drano, menaka masina indrindra, midira amin'ity trano ity ary roahy ity maso ratsy ity, menaka

manitra, mahereza ary roahy ity devoly ity...).

Niitatra io menaka manitra voatahy io, araka ny finoan'izy ireo, ny maso ratsy. Fotoana fohy taorian'izay dia nisy rano nafafy teny amin'ny zorony efatra tao amin'ilay efitrano ary niala ny lohany.

Mba hanasitranana ratra, dia natambatra tamin'ny menaka ny tranon-kala, ary hena kely natao ron-kena. Io fangaro mampihoron-koditra io, hoy izy ireo, dia tsy mety diso! Nomeny rano iray vera misy magnesia aho ny maraina. Rehefa afaka kelikely, nangovitra daholo, dia tsy maintsy nivoaka tao anaty hatsiaka aho mba hanafaka ny tenako. Rehefa sitrana aho dia nalefan'izy ireo tany amin'ny vehivavy nanao ody aho: norefesiny hatramin'ny lohany ka hatramin'ny tongotra aho tamin'ny tady ary ny sandriko mitsivalana dia nitovy tamin'izany. Raha nisy sombiny tsy hita dia nisoroka ny fahafatesana tamin'io taona io.

Na dia tamin'ny fombany manokana aza dia nanana finoana an'Andriamanitra ireo dadatoa, ny Olomasina, ny Madonna. Isan-taona tamin'ny 8 Septambra izy ireo dia nandeha an-tongotra nankany Tindari, ho any amin'ny fitoerana masina natokana ho an'ny Black Madonna tokony ho efapolo kilometatra miala ny tanàna. Efa hatramin'ny dimy taona aho dia tsy maintsy nanao izany fivalozana izany.

Tamin'ny fotoam-pivahiniana masina tany amin'ny fitoerana masin'i Tindari, ny andro talohan'ny nanaovan'ny nenitoany ny cappini (kapa) tamin'ny lamba. Nandeha nihaza ara-potoana i Dadatoa ary nitondra bitro dia iray na roa hohanina. Mba hampisy fiheverana tsara dia nanomana aubergine voatoto koa ilay nenitoa. Nijery fitaratra izy ary nanadio ny tavany tamin'ny lamba. Tamin'izay fotoana izay no nalaza ilay hira hoe "Aiza zazà, ny hatsaran-tarehiny" ka lasa zatra niantso azy hoe "zizi".

Nandeha ho any Tindari tokony ho tamin'ny iraiika ambin'ny folo ora hariva vao tonga ny maraina. Reraka sy reraka noho ny

faharefoako, dia nangataka rano madio imbetsaka aho, saingy tsy nividy izany tao amin'ny toeram-pivarotana toy ny olona reraka rehetra izy ireo: nilahatra teo amin'ny loharano tokana akaikin'ny fiangonana izay nivoahan'ny rano mafana. tsy nampitony ny hafanana izany. Araka ny fomban-drazana dia nividy chickpeas, tsaramaso midadasika ary tsaramaso cannellini izy ireo, avy eo nandeha nanao lamesa, nivavaka tao Madinuzza ary teny an-dalana dia nifanena tamin'ny mpiara-monina taminy sy ny havako. Ny mitataovovonana dia nandeha nisakafo teo ambanin'ny hazo oliva nanodidina. Mampalahelo fa reraka be aho, tamin'io andro io raha ny marina dia nisy sakafo mahafa-po foana mba hanehoana tsara eo imason'ny namana. Ny sakafo antoandro dia nisy bitro dia masaka tao anaty lafaoro, izay nandehanan'ny dadatoany hihaza tsy tapaka ny takariva roa talohan'izay, nofonosina aubergines sy poivre, voaloboka ary biscuit vita an-trano. Nody tany an-trano ny namany dia nitondra fitaovam-pitaterana: fiara na sarety tarihin-tsoavaly. Nijery aho, efa nametra-pialana hiverina an-tongotra. Raha misy dadatoa iray ihany no afaka mitaingina soavaly, raha tsy izany dia maharary.

Toko fahadimy - Ny vorondolo

Mbola momba ny fivavahana ihany, satria anisan'ny mpirahalaha ny dadatoako, dia nanana adidy hibaboka sy hifampiresaka tamin'ny Alahady palmie tao amin'ny fiangonan'i San Giorgio izy ireo. Tamin'ny dimy ora maraina no nanaovana ny lanonana, ny mompera dia nibaboka ny lehilahy rehetra tao amin'ny trano fiangonana iray, ary avy eo dia nankany amin'ny konfesy ho an'ireo vehivavy.

Rehefa anjaran'ny nenitoany, izay nanao saron-tava mainty lehibe, dia nentiny teo akaikin'ny makarakara ny akanjo mba hanaronana ny tenany araka izay azo atao: toa tsy maintsy nisotro chamomile izy. Niaiky izy ary avy eo: - Anjaranao izao - hoy izy tamiko. Na dia te hanao fiaiken-keloka aza aho nandritra ny taona, dia tsy afaka. Nibedy ahy ny nenitoako hoe: "Aza maneso an'ny Tompo fa indray mandeha isan-taona dia ampy, raha tsy izany dia tsy mendrika ny handray vahiny ianao fa afaka manota na dia ny masonao aza."

Manodidina ny amin'ny sivy ora ny Lamesa Masina, ny fiombonana ary ny mody mahitsy. Toy ny mahazatra, noho ny antony tsy dia misy dikany dia nanomboka niteny ratsy ny dadatoany ary nikohaka izy. Nisy fisehoan-javatra tsy hay hazavaina nitranga: raha ilain'ny olona izany andro izany noho ny

antony iray, dia tsy afaka mandrora izy ireo, raha tsy izany dia handroaka ny Tompo hiala amin'ny vavany. Raha loza no nitranga, dia nalainy ny sarom-bilany, nandrora tao anatin'ny ary nisotro rano indray niaraka tamin'ny siramamy. Nandritra ny herinandro masina dia nijanona tao an-tanàna ny olona na dia tamin'ny alina aza mba hanatrika ny toriteny hariva nataon'ny moanina. Ny alakamisy teo no nanomana ny colombe, koba biscuit amin'ny endriny samihafa miaraka amin'ny atody masaka ampangotrahina amin'ny rano sy anela, akora fandokoana misy poizina. Ny Zoma Masina marainan'ny fifadian-kanina dia nitsidika ny fiangonana rehetra voaravaka tsimok'aretin'ny varimbazaha izahay, avy eo dia nitelina ravin-janaka vavy telo (ahitra fanafody misy fofona mahery) izay miantoka ny fahasalamana mandritra ny taona.

Tsy voatery niasa nandritra ny andro ianao mba tsy handratrana an'i Jesosy nohomboana, raha manjaitra ny fanjaitra ianao dia hanindrona, raha hitanao fa mety handratra ny vatanao, sns. Tamin'io andro io, na inona na inona nataoko dia tsy voa aho, raha tsy izany dia hitomany Jesosy. Tamin'ny iraiky ambin'ny folo ora ny sabotsy dia nisy ny lamesa fihavanana sy fitsanganana amin'ny maty. Nitondra voromailala ny ankizy rehetra mba handray ny tso-dranon'ny mpisorona, ary avy eo dia nihinana. Tsy afaka nanala izany fahafaham-po izany mihitsy aho satria tsy maintsy namonjy ny voromailalako niaraka tamin'ny atody roa ho an'ny fitsangatsanganana an-tsekoly izay nokarakarina ny talata taorian'ny Paska. Tsy maintsy nanolotra atody ho an'ny mpampianatra aho. Tamin'ny andron'ny Paska dia nivity zanak'ondry kely vita tamin'ny paty mpanjaka aho, izay kely indrindra mba tsy handany vola be. Mafy loatra ilay dadatoa ka nanjerany ny kirarony tamin'ny lavenona niforona teo ambony afo. Raha fantatry ny nenitoako fa vita ny asa iray ary nandoa

vola izy ireo, dia nanoro hevitra ahy izy hoe: Anontanio ny dadatoanao raha nitondra ny vola izy.

Saika tsy maintsy nitsaoka azy toy ny andevo kely roa izaho sy izy mandra-pihetsiketsika azy ka nanome azy folo lira ary dimy ho ahy. Tsy afaka nandany ny volako aho satria natokana ho an'ny piggy bank. Indray mandeha aho dia nilaza tamin'ny nenitoako fa te hilalao loteria aho. Nanaiky izy satria nanantena ny handresy. Lainga ny ahy. Raha ny tena izy dia nahatsapa ho sahirana ihany koa aho tamin'ny fiakanjo raha oharina amin'ny mpiara-mianatra tamiko: nanana zipo izy ireo, saingy tsy tian'ny nenitoako izany ka voatery nanao akanjo feno aho. Nanao ba kiraro landihazo fotsy, volontsôkôlà na manga izy rehetra, tsy maintsy nanao ny ba kiraro nataony tamin'ny loko orange aho, loko iray izay lafo kokoa noho ny hafa. Nanao azy ireo teo ambonin'ny lohalika notohanana'ny tarika elastika aho, saingy ny olana lehibe indrindra dia ny tsy fisian'ny tongotra, dia tonga hatrany amin'ny kitrokely izy ireo. Nanao ba kiraro fohy misy cuffs aho teo amboniny. Efa voahilikilika aho ary tsy maintsy nisongadina tamin'ny akanjoko koa. Miaraka amin'ilay lire dimy nokasaiko hividy ba kiraro mendrika kokoa izay hataoko ny maraina alohan'ny hidirana ao an-dakilasy. Nikatona ny fivarotana tamin'io andro io. Tsy afaka nody niaraka tamin'ilay vola aho satria ho hitan'ny nenitoako ilay izy. Nieritreritra ny hanafina azy ireo tao ambanin'ny vato iray teo amin'ny lalan'ny ampondra aho. Nirotsaka ny orana tamin'ny alina ary, vita tamin'ny taratasy izy ireo, dia niparitaka tanteraka, araka ny tsapako ny ampitso maraina rehefa nandeha naka azy ireo aho.

Dimy ambin'ny folo andro no lasa ary nanontany ahy ny nenitoako raha nandresy tamin'ny loteria aho. Na izany aza dia tsy nanao ny marina aho ary nilaza hoe eny. Tsy tonga mihitsy io vola io. Ny Zoma Masina, nandritra ny diabe ho

fanomezam-boninahitra an'i Masina Maria, nihaona tamin'ny mpampianatra dia nangataka fanazavana taminy. Maty noho ny henatra aho. Mazava ho azy fa tsy fantany ny zava-drehetra, ka nahazo tehamaina indroa avy tamin'ny nenitoako aho teo ambany masonry mafy. Nandeha an-tsitrapo foana aho, nefa ratsy ny vokatry. Tsy nisy nahatakatra ahy ary nisondrotra foana aho noho ny soso-kevitra, ka tony ny reniko fa nampianariny ahy foana. Tsy nilamina aho tamin'ny saka fotsiny, mandra-pahatongan'ny andro iray niverina avy tany an-tanàna ilay dadatoan'ny mamo, nitondra baomba ary naka sombin-tsakafo ilay biby. Naka basy navelan'ny miaramila izy, ka namono azy tany an-kalamanjana. Fahadisoam-panantenana lehibe ho ahy izany.

Tamin'ny fotoam-pamoloana dia nandeha nitsimpona ny varimbazaha sy ny vary orza tavela teo amin'ny toeram-pambolen'ny mpifanolobodirindrina aho, dia napetrako tao anaty kitapo ary nentiny tany amin'ny fitotoan-dRamatoa Tindara eo amoron'ny renirano. Nentiko tany amin'i Novara ilay lafarinina tany amin'ny zanak'olo-mpiray tam-po tamin'ny reniko, izay mpitondratena manan-janaka roa, dia nandeha naka kitay tany anaty ala ny maraina ary nandrehitra ny lafaoro hanamboarana mofo ho an'izay nitondra ny lafarinina taminy, ka nahazoany vola. mofo kely ho an'ny ankizy.

Tamin'ny volana septambra, rehefa masaka ny aviavy, dia nihanika ny zavamaniry aho ary nioty ny voankazo matsiro, nametraka azy ireo tao anaty harona fanenitra nihantona tamin'ny fantsika avy amin'ny sampana. Nokapaina ny aviavy ary navela ho maina tamin'ny masoandro teo ambony tafo. Rehefa afaka andro vitsivitsy dia maina izy ireo. Nambolena tao anaty harona lehibe nohanina tamin'ny ririnina. Tamin'ireny fotoana mahafinaritra ireny, dia tonga nanomana aviavy maina i Rtoa

Maria, mpifanila trano any ambanivohitra. Matetika aho no nitsidika azy. Renim-pianakaviana maro izy. Ny iray tamin'izy ireo, Carmelo, dia voan'ny androbe. Indraindray dia tsy hita intsony izy. Nandeha nitady azy ilay reny niahiahy ary izaho dia niaraka taminy saika nifalifaly.

Fony aho tao amin'ny kilasy fahadimy dia nangataka anay ny mpampianatra mba hampandre ny ray aman-dreninay fa hitondra anay any amin'ny sinema izy hijery ny sarimihetsika "The Little Alpine". Ireo dadatoa: "Tsy mandeha mijery izany fako izany ianao." Nandre ny zanak'anabavin'ny mompera nifanohitra tamin'izany hoe: "Tsy maintsy alefanao izy fa izaho koa tsy nahita azy". Avy eo dia nihetsi-po izy ireo ary afaka nandeha aho.

Nisy fonosana tonga avy tamin'i Neny niaraka tamin'ny vatomamy. Nitondra ny sasany tany an-tsekoly aho. Fotoan'ny mosary tamin'izay, ary na dia ny zava-mamy aza dia tsy ampy. Nampianatra kilasy fahefatra ny rahavavin'ny mpampianatra ahy, fony aho tao amin'ny kilasy fahadimy. Nangataka zava-mamy ho an'ny zazavavy kely mahantra noho izaho narary izy ary navelako ho azy avokoa.

Niverina tany Domodossola ny raiko tamin'ny 1945. Nahita azy indray aho tamin'ny Aprily 1946, ary niaraka taminy ny reniko izay efa niteraka.

Nandany folo andro nahafaly teo amin'ny ray aman-dreniko aho. Matetika aho no nitsidika ny dadabeko sy ny dadatoako, ka nihinana araka izay azoko natao aho ary nisotro soda betsaka tamin'ny renibeko izay nivarotra azy ireo. Te hitondra ahy ho any amin'ny faritra avaratr'i Italia i Neny, tamin'ny farany, nefa ny nenitoako, izay sandoka sy tia tena foana, dia nandresy lahatra azy handao ahy hiaraka aminy. Tany amin'ny kilasy fahadimy aho, sahirana foana noho ny faharefoako. Nandritra ny fotoam-panadinana dia tonga ny vaovao momba ny

nahaterahan'ny zandriny. Faly tanteraka, nefa nalahelo tamin'izay fotoana izay, nitomany tamim-pifaliana sy fanaintainana. Angamba noho izany antony izany no nanandratan'ny mpampianatra ahy na dia tsy niloa-bava aza aho nandritra ny fanadinana. Tamin'io taona io izy ireo dia nanangana sampana lycée tao an-tanàna ary saika ny mpiara-mianatra tamiko rehetra dia efa niomana hiatrika ny fanadinana fidirana hidirana ao. Ho ahy dia tsy nisy vintana: ny dadatoako dia resy lahatra fa ny vorondolo ihany no nanatrika izany karazana sekoly izany. Raha ny marina, rehefa nahavita ny lisea izy ireo dia tsy maintsy nankany Messina mba hahazoana ny mari-pahaizana maîtrise. Tsy maintsy nieritreritra ny handefasana ny vola hanaovana ireo boky ireo ray aman-dreniko, fa tsy ho nandany vola izy ireo. Nitomany foana aho satria te hanohy ny fianarako. Avy eo izy ireo dia nanome ahy fahafahana hisoratra anarana amin'ny fianarana matihanina roa taona, karazana sekoly ambaratonga faharoa tena mahantra maharitra roa taona. Nandeha tany ny olona mahantra indrindra, na ahoana na ahoana dia nekeko. Nandeha an-tongotra, maraina sy tolakandro aho dia nanatrika ny taranja. Nifamahofaho ny sekoly: nanangan-tanana tamin'ilay tale nampianatra matematika ireo lehilahy be tabataba indrindra, nanafintohina ireo mpampianatra italiana sy frantsay koa izy ireo. Nampianarina ny raharaha tao an-trano ny zazavavy ary ny fahalalana momba ny fambolena ho an'ny lehilahy. Raha ny marina dia tsy nianatra na inona na inona izahay. Ny tombony azoko dia tsara noho ny saro-kenatra sy ny hetaheta lehibe ny fianarana.

Talohan'ny nifaranan'ny taom-pianarana dia efa nanomana anay ho amin'ny teatra fanaovana asa soa ny mpampianatra. Tsy maintsy nitafy akanjo toy ny urchin eny an-dalambe aho. Teo ny kapaotin'ny dadatoany, tsy hita ny short. Rehefa nilaza tamin'ny

nenitoako aho, dia nihiaka izy hoe: "Adala ianao raha manao fatorana". Tsy kivy aho: Nankany amin'i Liezza vadin'ilay mpanety aho mba hangataka mba hindrana ny patalohan'ny zanany. Noho izany, ny harivan'ny fampisehoana dia nanao akanjo toy ny urchin eny an-dalambe aho, tao anatin'ny tehaka be sy ny famoizam-po nataon'ireo dadatoako, izay nanatrika ny fotoana.

Indrisy anefa fa na dia ireo roa taona ireo aza dia lasa ary nahavita fianarana mandrakizay aho nieritreritra fa nijanona ho tsy nahalala sy mihoatra noho ny teo aloha.

Toko fahenina - Mamelà ahy (Ny fahazavan'ny kintana)

Roa ambin'ny folo taona aho no tonga nitsidika ahy ny reniko tamin'ny volana Aogositra niaraka tamin'ny raiko sy ny zandriko izay sambany hitako. Nahafaly ahy ny nahita ny endriny keliny ary tsaroako ho anisan'ny tsara indrindra teo amin'ny fiainako io andro io. Tapa-kevitra ny hitondra ahy hiverina any an-tsekoly ny ray aman-dreniko, fa ny nenitoako dia nanakana azy ireo tamin'ny hevitra fanindroany: halefany ho mpanjaitra aho mba hianatra tsara ny asa. Dia toy izany no nitranga, tsy araka ny sitrapoko. Niala ny ray aman-dreniko ary nijanona tany Sisila toy ny adala aho. Nanomboka teo dia tsy nanana fiadanana aho ary nitomany mangingina foana. Nilaza ny dadatoako fa tsy ho tia ahy toa azy ireo ny ray aman-dreniko, fa notezainy toy ny zanakavavy aho (azo antoka fa hijaly toa ahy ny zanakavavy iray). Indray andro, ny nenitoako dia nankany amin'ilay mpanjaitra tsara indrindra tao an-tanàna, izay nianaran'ny reniko koa ny asa, mba hanontany azy raha hanakarama ahy izy. Namaly ilay mpanao akanjo fa efa manan-janaka valo izy ary tsy afaka nampitombo ny isa. Ny ampitso dia nitondra atody ho azy ny nenitoany mba handresen-dahatra azy ary hoy izy: - Miverena

afaka iray volana, angamba handeha ho any Turin ny iray amin'ireo mpianatra ary misy toerana malalaka ho an'ny zanak'anabavinao -. Rehefa afaka iray volana, dia nalefan'ny nenitoako tany amin'ny laboratoara aho. Niarahaba ahy ilay tovovavy, izay tsy mihoatra ny iray metatra sy sasany, hoe: "Eny, ho entiko ianao fa malahelo anao aho, mieritreritra aho fa aleonao manatona ahy toy izay mijanona any ambanivohitra. miaraka amin'ny nenitoanao." Tsy diso tanteraka izy tamin'ny fiheverana izany. Ny ampitso tamin'ny valo dia tonga aho. "Atombohy ny mamafa ny laboratoara," hoy izy tamiko, "dia hanasa ny tany ianao." Nanomboka maimbo tamiko ilay tantara. Nanao fanadiovana araka izay azoko natao aho. Kely aho, roa ambin'ny folo taona aho, nefa toa valo.

Tsy nahay nanasa gorodona aho: tany ambanivohitra no nanaovana azy ary tany an-tanàna nisy taila dia tsy nanasa ny nenitoako mihitsy mba tsy ho tonta. Niezaka nanao izay ho afany aho, saingy nantsoin'ilay mpanjaitra hoe ampondra aho satria tsy nisasa tsara. Tamin'ny sivy ora dia tonga ireo mpiasa ary nanomboka liana tamin'ilay tanjona vaovao (zazavavy kely). Nijery ahy tamim-pangorahana izy rehetra. Nandre ny lahatenin'izy ireo aho, ary gaga aho noho ny tsy fahafantarako ny zava-dehibe amin'ny fiainana. Indraindray dia nomeny asa mpanjaitra aho, zavatra tsy tiako atao, mangidy foana ny tsy nahafahany nianatra. Nisy lafy tsaran'ilay andro: tamin'ny mitataovovonana, tsy voatery niverina tany ambanivohitra, nisakafo mangina tao an-trano, namelatra servieta teo ambony latabatra, nandamina ny vera, ny tavoahangin-drano ary ny lovia. Raha fintinina, ny fihinanana mofo mafy sy fromazy dia nahafinaritra ahy ny nametraka latabatra toy ny olon-tsotra rehetra. Taorian'ny sakafo antoandro dia nankany amin'ny mpifanila trano iray izay zokiko sivy taona aho ary mpanjaitra. Izy

no nanampy ahy hanokatra ny masoko amin'ny hafetsifetsenako. Niara-nipetraka taminy ny reniny, rahavavy iray nanana tongotra elefanta ary marary iray hafa.

Nanasa ahy hihinana lasopy iray lovia kely izy ireo indraindray. Nangataka ahy ilay mpanjaitra mba hanampy azy hanao peta-kofehy amin'ny akanjon'ankizy. Indray mandeha aho dia nanana krizy alahelo ary nandao ny asa antsasany. Indray mandeha aho, noho ny alahelo, dia naka ny lavenona tao amin'ny brazier aho ary namafy izany teo amin'ny tohatra. Hoy izy ireo: "Iza no ao? Ho voan'ny aretina ve aho?". Tamin'ny farany dia nahatakatra ahy izy ireo ary namela ahy.

Niakatra tany amin'ireo masera tao amin'ny trano fitaizana zaza kamboty Antoniano aho indraindray, mba hiara-milalao amin'ny kamboty. Nitsiriritra kely azy ireo aho satria nilamina ny androny. Nihinana niaraka tamin'ny latabatra voalamina tsara foana izy ireo, avy eo dia nilalao ary farany tamin'ny fotoana voatondro dia nanokana ny tenany ho amin'ny fifikirana amin'Andriamanitra amin'ny alalan'ny vavaka. Nieritreritra aho hoe: - Soa ihany ry zareo fa tsy manana ray aman-dreniny intsony izy ireo nefa miara-mipetraka tsara amin'ny masera, fa izaho kosa manana ray aman-dreny nefa voatery miara-mipetraka amin'ireo dadatoa mahatsiravina ireo -. Raha tsy fantatr'izy ireo, mba tsy hisian'ny fakana am-bavany mankaleo, dia nandeha nitsidika nenitoan-draindray iray nipetraka tao an-tanàna aho. Nangataka vola taminy aho mba handefasana taratasy any amin'ny ray aman-dreniko mba hitondra ahy hiaraka aminy.

Tamin'ny volana Novambra isan-taona dia nentin'izy ireo tany amin'ny foara Sant'Ugo izay natao tamin'ny Piano Vigna. Tao amin'io toerana io no nanorenan'ny raibe sy renibeny trano fitehirizam-bokatra iray izay nanamboarany hena natono sy saosisy izay namidiny niaraka tamin'ny divay tsara iray vera. Ho

ahy dia fotoana iray ny niaraka tamin'ny havako, hankafy hena tsara sy hisotro soda miloko, mijery ny trano fivarotana braziers, fanilo, vilany tany, quarts ary bumbaelli.

Ny ampitson'iny dia nankany Badia Vecchia indray izahay hanao ny fetin'i Sant'Ugo, lamesa, filaharana kely ary avy eo indray tany amin'ny fivarotan'ny raibe sy renibeko izay nanolotra ahy saosisy, mofo ary soda, nararaka tamin'ny tavoahangy kely nihidy baolina izany. amin'ny anatin'ny.

Indray mandeha talohan'ny Krismasy dia nandeha tany Messina nandritra ny 3 andro. Natory tamin'ny havana iray izahay. Tsy tiako kely izy: nilaza tamin'ny dadatoany izy fa nangalatra atody tamin'ny mpamboly iray teny an-tsena izy, ka manelingelina azy. Efa nianatra tao amin'ny katesizy aho fa tsy tokony hangalatra ianao. Ny hariva dia nandeha niaraka tamin'ny zanako vavy tany amin'ny lehilahy iray nanao sarivongana izahay. Mba malala-tanana dia nomen'ny dadatoako vola hividianana azy ireo aho. Teo amin'ny latabatry ny Castrangia voahosotra dia afaka nanamboatra sehatra nahaterahana aho. Nanamboatra trano bongo aho niaraka tamin'ny sampan'ny asparagus sy ny tadin-dandihazo. Ny hariva dia nankafiziko ny rivotry ny labozia roa noforonina tamin'ny akoran'ny noix izay nototoina tamin'ny menaka sy tady teo akaikin'i Jesosy Zazakely. Nankasitraka an'io hevitra io koa i Dadatoa Michele ary te hanome valisoa ahy: "Ntoia, hosory poara roa misy poara", dia nandeha naka azy ireo teo ambanin'ny fandriany izay nitehirizana azy ireo ny nenitoako.

Rehefa nijanona hatory tao Novara irery aho, nandritra ny novena Krismasy dia nandeha niaraka tamin'i Antonietta mpifanolo-bodirindrina tamiko tany amin'ny fotoam-pivavahana izay natao tamin'ny 5 ora maraina tao amin'ny fiangonana Annunziata. Tao ambadiky ny fiangonana no nanomezan'ny sacrist ny seza ho sarany. Nentinay avy tany an-trano izy ireo.

Nitsidika an'i Carolina, mpanasa lamban'ilay injeniera, izay efa niasa vao maraina teo ambanin'ny tohatra izahay, rehefa niverina. Tamin'izany fotoana izany izy dia efa nandeha hantsaka rano avy amin'ny loharanon'i San Francisco miaraka amin'ny litatra lehibe, mba hamenoana ny koveta hazo. Hoy izy: "Caùsi a, andraso eto fa hojereko raha mbola nisy biscuit tavela ry andriambavilanitra omaly hariva, mba hahafahanao misakafo maraina". Saika tsy niverina maina izy. Nanasa an'i Antonietta aho hiakatra ary nandrehitra ny afo izahay. Rehefa tsy nahita zavatra hafa hohanina i Carolina dia nandeha tany an-dakozia aho mba haka mofo mafy sy rano "bumbaello" iray vera. Nijanona hatramin'ny 8 izahay nanao doilies, avy eo nanao veloma: Nankany amin'ny atrikasa aho, nankany an-tranony i Antonietta nanampy ny reniny fa izy irery no zanany vavy 8 mianadahy.

Tao Novara irery aho dia nahatsapa ho olom-pirenena. Rehefa nandeha nitsidika an'i Dadabe Turi aho dia nanadio ny varavarankeliny ary nomeny "srea" aho. Nandeha nividy poloney hoho aho. Nividy ilay solvent koa aho mba hanesorana azy rehefa tsapako fa hihaona amin'ireo dadatoako aho. Nampiasa vovo-talcum ho vovoka aho. Indrisy: indray andro dia navelako teo amin'ny tavako izany ary nandalo ny fahasahiranako, tehamaina ary ompa. "Taiza no nahazoanao vola tamin'io fako io?". Dia hoy aho: "Tsy hitanao ve fa lafarinina io?". Nandritra izany fotoana izany, nifindra toerana hafa ny mpiara-monina. Nasain'izy ireo handeha hanao cirque aho, indray andro. "Tsy manam-bola aho..." hoy aho. Nampindrana ahy izy ireo. Ny tolakandro dia tantsambo ho any amin'ny laboratoara hankafy ny fampisehoana: gidro eo amin'ny trapeze, ankizy mitaingina soavaly, elefanta, clowns, zavatra tsy mbola hita teo aloha. Indrisy anefa fa tsy maintsy nahazo 8 lire aho.

Andro vitsivitsy tatō aoriana, raha nankany Castrangia aho, tany San Salvatore, dia nifanena tamin'ny renin'ny mpiara-mianatra iray nitondra kitapo feno legioma novidina tamin'ny mpamboly. Nanontany ahy izy raha afaka miverina an-tanàna aho (noho ny toe-tsaina tamin'izany fotoana izany dia menatra ny mandeha eny amin'ny kianja miaraka amin'ny kitapony!). Nanaiky aho, nieritreritra ny hahazo vola amin'ny tendrony. Indrisy anefa fa sahirana izy rehefa tonga tao an-tranony, ka nomeny voanjo efatra aho. Tsy kivy aho. Nahazo lira aho tamin'ny fivarotana doily tamin'ny ramatoa iray avy any Fantina. Nanamboatra baoritra Pinocchios aho ary nahetsiketsika tamin'ny tady ny tongotra sy ny tanako. Ny ankizy sasany dia nividy izany tamin'ny cents vitsivitsy. Hevitra iray hafa: solomaso ho an'ny ankizy mahantra. Nitady famonosana vatomamy miloko mangarahara teo anoloan'ny bara aho. Nokapaiko tamin'ny taratasy siramamy ny frame ary afaka nanangona cents hafa aho. Rehefa afaka roa volana dia nahavita namerina ilay 8 lire aho.

Ny raibe, na dia efa antitra aza, ny asthma sy ny hernia izay nananany hatramin'ny dimy taona, dia niezaka ny hanelingelina ny tenany any ambanivohitra, satria ny zanany vavy dia saika tsy nandeha nitsidika azy. Salama tsara izy nandritra ny roa volana fahavaratra rehefa tonga avy any Messina ny vinantovaviny: nanasa ny akanjony izy ary nanodina ny trano mba hanadiovana azy amin'ny zavatra rehetra nanangona nandritra ny taona.

Rehefa nifankahita izahay dia niteny tamiko izy hoe: "Afa-baraka ny nenitoanao, tsy azonao atao ny mampijaly antitra mahantra toy izany amin'ny fahalotoana." Ny hariva dia nandeha nanao tatitra aho, fa ny nenitoany dia nanakiana ny zaodahiny: - Olom-pirenena izy, afaka mieritreritra ny tenany izay tiany -. Dia namaly aho hoe: "Marina ny teninao, hitako ny fanadiovana ataonao: nosasanao tamin'ny asidra aza ny urinal dia lasa

namirapiratra indray." Tamin'io fotoana io dia nomeny tehamaina aho satria tsy tokony horesahina ireo zavatra ireo ary maharikoriko ahy.

Indray andro dia nanome ahy vola ny raibeko ary nivididy fihirana iray izay noresahin'ireo ankizivavy tao amin'ny atrikasa aho. Nandritra ny fotoana kelikely dia nahavita nanafina izany aho, saingy indray hariva dia tsy nanam-potoana aho ary ny dadatoany, rehefa nahatsikaritra, dia nanomboka niteny ratsy hoe: - Na dia ity fako ratsy ity aza, ianao izao dia lasa mpampijaly -. Tamin'ireo teny ireo dia natsipiko teo amin'ny tavany talohan'ny nanaovany izany. Tsy hitany intsony ny fikomiako, nesoriny ny fehin-akanjoko ary nanomboka nikapoka ahy tamin-kerisetra izy. Telo ambin'ny folo taona teo ho eo aho ary tamin'io ihany no nilazany tamin'ny vadiny hoe: - Reko fa misy ramatoa iray handeha ho any amin'ny faritra avaratr'i Italia, miaraka amin'ny zanak'anabavinao ho any an-tanàna ary alefaso any amin'ny ray aman-dreniny izy -. Tamin'izay fotoana izay dia nahatsapa fifaliana aho, hadinoko mihitsy aza ny fanaintainan'ny daroka nahazo ahy, dia lasa aho nipetraka teo ambony bozaka nieritreritra. Nanomboka nilatsaka ny haizina, hoy ny eritreritra, rehefa nitsofoka teo amin'ny rantsan-kazo ny aloky ny alina ary nisy rivotra mangatsiaka kely nivoaka avy tao amin'ilay renirano.

Niankina tamin'ny hazo noix aho dia resin-tory nijery ny rahona. Nanonofy be aho, andiana nofy maro loko. Nisy tsio-drivotra nanafosafo ny tarehiko. Nanokatra ny masoko aho ary mahagaga fa tiako ilay toerana izay nankahalaiko hatrizay ary sambany vao nahatsapa aho fa ny hazavan'ny kintana ihany no nanazava azy. Namela ny tenako ho ao anatin'io toetry ny fandozana io aho, nanonofy indray aho. Niditra tsikelikely tao amin'ny vatako ny fahasambarana toy ny ranon-javatra mystery. Tsy zaza mamy aho. Kentrona ny tongotro, satria nandeha teo amin'ireo vato

maranitra teo amin'ny riaka izy ireo, fa ny tenako manontolo, ary na dia ny fanahiko aza, dia efa zatra nankahala izay rehetra toa mamy sy malefaka. Saingy miaiky aho fa nahafinaritra ilay torimaso fohy tamin'iny hariva iny ary tsy hitako intsony izany. Izay angamba no mbola tadidiko. Tampoka teo dia nisy tanana nipetraka teo an-tsoroko, tonga i nenitua Antonia ary tamin'ny fombany, dia namoha ahy tampoka aho: "Andao hody, rehefa tonga isika, dia hanoroka ny tanan'ny dadatoanao ianao ary hilaza aminy hoe - Mamelà ahy -". Dia toy izany no nitranga.

Ny harivan'io dia nangovitra aho natory, tsy nahita tory aho tamin'io alina io ary nandany ny ora maro tao anatin'ny fiandrasana ny andro. Raha sondrian-tory aho nefa tsy tsapako, dia taitra tampoka toy ny antso na ny fahatsiarovan-tena, izay nitaky ny hifohazako sy nanaintaina ary tsy nanome aina ahy. Nandany ny fotoana sisa tavela tamin'ny masoko aho, nandinika ireo biby goavam-be izay notarihin'ny haizin'ny alina teo amin'ny rindrina ary, tsy nanana hery hanao na inona na inona aho, dia nitomany sy nitomany. Tsy hitomany anefa ilay izy fa zavatra hafa tsy tsapako. Ny ampitson'iny dia tsy nandeha tany amin'ny laboratoara aho fa toa sarintany ny vatako, mangana be. Niverina aho rehefa afaka herinandro rehefa nanomboka nanjavona ireo famantarana.

Toko fahafito - Emilia

Ny alahady tolakandro dia nandeha tany amin'ny trano fitaizana zaza kamboty aho niaraka tamin'ny namako sasany: nisy masera iray nanazava ny Filazantsara taminay tamin'ny fomba mahafinaritra niaraka tamin'ny vazivazy mifandraika amin'izany. Endrey ny fifaliana ny mandany izany ora izany amim-pifaliana. Indray andro dia nilaza taminay izy fa ny evekan'i Messina dia ho tonga amin'ny volana Oktobra ho amin'ny Fankaherezana.

- Atsangano ny tananao raha tianao ity Sakramenta ity mba ahafahako mampita izany amin'ny monseneur Salvatore Abbadessa arkeôlôjia. Andro vitsivitsy taty aoriana dia nilaza tamin'i zizì aho. Menatra izy: tsy maintsy nitady renibeny izahay. Nanolotra azy ny zanakavavin'ny paositra, Ramatoa Rina, mpampianatra tanora. Ahoana no hanontaniantsika azy? Nankany an-tranony izahay ny ampitso ary nanaiky izy. Tamin'ny 9 oktobra 1948 tolakandro aho dia nandeha niaraka tamin'ny namako tany amin'ny Fiangonana Reny mba hibaboka. Ny ampitson'iny dia nankany an-tranon-dreniko aho ny maraina, izay nanome ahy fehin-tànana filigree voatenona tamin'ny fo kely. Nanomboka nifaly aho. Tamin'ny 11 dia nankany am-piangonana izahay. Tonga ny Eveka ary nanomboka nankalaza ny Lamesa Masina. Nandritra ny elanelam-potoana dia nilahatra tao amin'ny

afovoan-tanàna izahay ary tsirairay avy no nanamafy anay. Rehefa vita ny Lamesa dia tsy nanolotra kafe akory ny dadatoany. Niarahaba azy fotsiny izy ireo tamin'ny fiantsoana azy fotsiny hoe "commare".

Tsaroako fa fony aho mbola kely, rehefa niverina avy tany Castrangia izahay, talohan'ny nahatongavanay tao an-tanàna dia nisy trano fiangonana natokana ho an'ny Mpamonjy. Nijanona kelikely ilay zizì ary niteny tamin'ny feo mahery hoe: "Ry reny ô, reny ô...". Nihevitra aho fa vavaka izany. Rehefa nihalehibe aho dia takatro fa ny reniny nodimandry no nantsoiny, satria teo ambonin'ilay trano fiangonana no nisy ny fasana. Mbola tsy nitsidika ny fasana mihitsy aho satria tsy nandeha nanatrika ny fetin'ny Olomasina akory i zizì. Fantatro fa tamin'io fotoana io ny olona dia nividy voninkazo tamin'i Miss Signorino tao amin'ny toerana antsoina hoe "Fussadello" ary saika nanao diabe mba handravaka ny fasan'ireo olon-tiany. Indray mandeha aho dia nanoro hevitra an'i zizì: "Nahoana isika raha mandeha mitsidika ny fasan-dreninao?".

Namaly izy fa hiala tsiny. - Tsy ilaina ny miantso "reny - reny" raha tsy te hitondra azy na dia voninkazo aza. - Saika nihetsika izy noho ireo teny ireo. Nankany Fussadello izahay mba hividy chrysanthemums. Tamin'ny Andron'ny Olomasina rehetra dia nandeha niantso an'i Dadabe Turi aho hitondra anay any amin'ny fasan'ny "reny", ho ahy renibe Rosa. Vao tsy ela akory izay ny raibeko no nanamboatra io fasana io satria nandritra ny ady dia ilay baomba tokana latsaka tao amin'ilay fasana no nandrava azy io.

Na dia nirehareha aza aho fa nandresy tamin'ny ady iray hafa, ny eritreritro dia niaraka tamin'ny ray aman-dreniko andro aman'alina. Niezaka ny hanelingelina ny tenako aho rehefa tao amin'ny laboratoara. Nanomboka nankafy ny fanjairana aho:

nanomana ny soroka ho an'ny soroka aho, nitsoka ny vy saribao. Rehefa nafana ny vy dia nifanolana ireo tovovavy lehibe mba hanaovana akanjo. Mba hahatonga azy ho mafy orina, dia nasiana vesatra nozairina teo anelanelan'ny kofehy roa teo amin'ny sisiny. Nandeha nivity azy ireo tamin'ny raiko nivarotra fitaovam-basy aho. Izy ireo dia pellets izay tsy maintsy nokapohiko tamin'ny tantanana. Indraindray aza dia nosapahiko ny rantsan-tanako... Nandritra izany fotoana izany, Rtoa Orlando dia nanao fampianarana fanapahana karama ho an'ireo tovovavy lehibe. Nipetraka lavidavitra aho fa nihaino mba hahatakatra zavatra avy amin'ny lesona. Indray andro dia nilaza ireo dadatoa fa ho any Fantina izahay hitsidika ny "commare" sy ny "compare", ireo izay niara-natory taminay rehefa tonga tany Novara noho ny raharaha lehibe. Indray andro dia nanontany an'i zizi ilay reny hoe "Firy taona ianao?" Ary zizi: - Maizina ny masoko, tsy tadidiko - (raha tsy nahita aho dia tsy tadidiko).

Miaraka amin'ny tendron'i Dadabe Turi aho dia nandeha nivity tapa-damba maitso, mba hitsapana ny fahaizako nanao zipo. Tonga ny andro niaingana ho any Fantina (adiny roa an-tongotra). Nifoha izahay tamin'ny 4. Te hanaitra an'i Zizi aho tamin'ny fanaovana ny zipo. Tery loatra ilay izy saika tsy afa-nandeha. Rehefa nahita ny zavaboariko izy ireo dia nanomboka niteny hoe: - Natsanganay izy ary izao vao manomboka mitombo dia manao toy ny vorondolo. Mahamenatra antsika izany. Ary nomarihako hoe: "Tsy esoriko ity, raha tianao dia toy izao, raha tsy izany, mandehana!" Fa tao am-poko aho dia nieritreritra hoe "ahoana no handehanako amin'ny zipo tery toy izany...". Tonga tany amin'ny toerana haleha izahay na izany aza. Nanontany ilay comma hoe taiza no nanaovako zipo tsara tarehy toy izany. - Sa figi illa - (izy no nanao azy) namaly zizi. - Ka rehefa tsy maintsy manjaitra zavatra izahay dia manatona azy

-. Vorondolo avonavona...

Nahita zavatra nampalahelo ahy aho indraindray tao an-tanàna. I Emilia dia moana marenina, angamba tsy manan-kialofana. Saika isan'andro izy no nandalo teo amin'ny arabe nipetrahako. Raha sendra olona izy dia nataony teo am-bavany ny tanany. Indraindray ny olona dia nanolotra mofo iray ho azy, fa nisy kosa ireo izay nanome azy tsy am-piheverana ny moka fromazy ary avy eo niafina mba hahita ny fihetsik'izy ireo: nipetraka teo amin'ny tohatra varavarana ilay tovovavy mahantra ary nandondona ny lohany tamin'ny rindrina. Indray andro, raha nandeha tany amin'ny fivarotana aho mba haka kofehy, dia nandre ny feon'i Antonio, ilay jamba aho. Avy ao amin'ny abbey, miorina eo an-tampon'ny tanàna, dia nanambara izy fa tonga ny sardines. Nandeha tany amin'ny tsenan'ny trondro aho mba hividy roa ounces, niaraka tamin'ny lira vitsivitsy tamin'ny tendron'ny raibeko. Tamin'ny mitataovovonana dia nandrehitra ny fatana tamin'ny saribao aho, nahandro ny sardines ary nametraka azy ireo tamin'ny taratasy siramamy. Rehefa nahita an'i Emilia nandalo aho dia nomeko azy ireo. Nijery azy ireo tamim-pahagagana izy ary nitsiky kely mba hisaotra ahy. Hitako nipetraka teo amin'ny vavahady mahazatra izy, tsy nidona tamin'ny rindrina ny lohany, fa ny rantsantanany mahia teo am-bavany. Tsy nihinan-kanina aho tamin'io andro io: Tsy maintsy nodioviko tamin'ny afo sisa tavela ny fatana mba tsy ho azon'ny dadatoako ny zavatra nataoko.

Nandalo teo amin'io arabe io i Angela tamin'ny mitataovovonana niaraka tamin'i Nino zanany lahy, lehilahy kilemaina nandeha an-tongotra nefa niteny tamin'ny fihetsika. Nitondra siny izy ireo mba haka lasopy tao amin'ny trano fitaizana zaza kamboty. Indray andro i Nino irery niaraka tamin'ny siny, teo akaikin'ny tranoko dia nisy ankizilahy roa nanala azy ary nandositra. Tsy

afaka nampiakatra ny patalohany izy. Tsy nanana atin'akanjo izy. Saro-kenatra aho nidina hampiakango azy. Sambany aho no nahita lehilahy miboridana. Loza raha mba fantatr'ireo dadatoa ireo dia ho fanafintohinana.

Tao amin'ny iray tamin'ireo taratasy maro nalefa ho an'ny ray aman-dreniko no nanehoako ny faniriana hahazo famantaranandro. Rehefa nahafantatra fa avy any Domodossola Rtoa Agostina dia nandeha nitsidika azy aho. Vao nahita ahy izy dia namihina ahy ary nanome ahy fonosana nalefan'ny ray aman-dreniko. Nosokafako ilay izy ary gaga aho fa nahita akanjo volon'ondry volon'ondry mivolontsôkôlà mihodinkodina toy ny rantsantanana, satroka tsapa ary boaty misy famantaranandro. Nangovitra noho ny hafaliana aho rehefa napetrak'ilay ramatoa teo an-tanako ilay izy. Nomeny rano iray vera aho mba ho sitrana ary nihazakazaka nody aho. Ny ampitson'iny rehefa tonga tao Novara ireo dadatoako dia nilaza izy ireo fa raha manao an'io volom-bolo io aho dia ho heveriny fa adala aho: tsy misy olona ao an-tanàna manana zavatra toy izany. Nitafy azy tamim-pireharehana anefa aho. Nesoriko ny tanako mba ho hitan'ny rehetra ilay famantaranandro kely. Matetika aho no nanome azy tady, ka tao anatin'ny fotoana fohy dia tapaka. Nandeha tany Castrangia aho dia nifanena tamin'ny zokiolona sasany izay nanontany ahy ny fotoana. Mba tsy hisian'ny fihetseham-po ratsy, dia nojereko ilay famantaranandro efa simba tsy azo ovaina intsony ary nilaza aho fa adinoko ny manodina azy. - Misaotra indrindra anao -. Niarahaba ahy izy ireo ary nanohy ny diany.

Raha ampitahaina amin'ny namako aho dia kely sy mahia dia "voavoatra" daholo. Tao amin'ny taratasy iray dia nanontany an'i zizì ny reniko raha "nandroso" toa an'i Rosa rahavaviko aho. Fa ho an'i Zizì dia fady ny firesahana momba ireo zavatra ireo. Tsy

fantany fa fantatro ny zava-drehetra momba ny fiainana. Maditra toy ny mahazatra aho dia nilaza taminy hoe "Tsy 'miss' aho fa tsy ampy sakafo". Ary izy: - Inona no lazainao? Nanohana anao foana izahay. Natory tany Castrangia aho indray hariva ary narary. Nitsemboka mangatsiaka aho. Noheveriko fa izao no farany, dia nivavaka aho, nitomany ary nivoaka tao anaty haizina mba hitete kely. Ary hoy izy ireo: "Raha mifoha indray mandeha ianao dia hokapohiko ianao!". Niaro ahy angamba ny Madonna avy any Tindari. Niverina teo amin'ilay kidoro mololo aho dia renoky ny torimaso. Ny ampitson'iny tao amin'ny laboratoara tao Novara Miss Assunta dia nahita ahy hatsatra noho ny mahazatra. Rehefa nitondra kafe sy ronono niaraka tamin'ny silaka voatoto toy ny isa-maraina ilay mpandroso sakafo dia nanolotra ahy koa izy.

Toko fahavalo - Ny fanidinan'ny sidintsidina

Tamin'ny nandaniako fotoana be tao Novara, dia toa niova ny fiainana: angamba noho ny nandehanako nitsidika an'i Dadabe Turi ary nifampiresaka taminy tsy tapaka nandritra ny tolakandro manontolo. Nitantara tamiko tantara maro momba ny fiainany sy ny fahasarotan'ny fiainany taloha izy. Fanampin'izany, ny nipetraka tao Novara I dia nanana fahafahana nanatri-maso ireo zava-nitranga lehibe nitranga tao an-tanàna. Ambonin'ny zava-drehetra, dia nampihetsi-po ahy ny fombafomba ara-pivavahana lehibe, ny filaharana, ny batisa, ny fandraisana ho mpikambana, fa mihoatra noho ny zava-drehetra, ny fampakaram-bady. Tamin'izany dia nankalazaina ny fampakaram-bady ny hariva, saika nandeha nijery manodidina niaraka tamin'ny namako tao amin'ny fiangonan'i San Nicola aho.

Indray hariva aho dia nahita ampakarina nanao akanjo fotsy nivoaka niaraka tamin'ny rainy. Fotsy toy ny lanezy, toa saribakoly izy, tena tsara tarehy! I Carmelina no nanambady an'i

Filippo. Niombom-pihetseham-po tanteraka aho ary nanonofy antoandro: "iza no mahalala fa indray andro any dia mety ho ahy koa izany...".

Tamin'izany andro izany dia nanana fahatsapana hafahafa aho, nisy zava-baovao sy hafahafa eny amin'ny rivotra, nanana eritreritra aho. Tsy nitsahatra aho ary niandry fisehoan-javatra miavaka hitranga. Ary raha ny marina dia tsy ela ny hetsika. Tokony ho tamin'ny mitataovovonana matetika no tonga ny paositra. Indray andro tamin'ny volana Jona dia nandre ny feony aho niantsoantso hoe: "Campo, misy mailaka". Noraisiko ilay taratasy, avy any... Domodossola! Nanoratra tamin'ny anabaviny ilay renim-pianakaviana.

Nosokafako tampoka ilay izy ka saika nandrovitra sy namaky, nisy ny vaovao nandrasako nandritra ny androm-piainako: tokony ho ny 12 septambra any ho any no ho avy any Sicile ny reniko haka ahy sy hitondra ahy any avaratra! Efa tovovavy aho izao, niandry ahy ny ho avy ary tsy maintsy nitady asa aho. Noho ny fahafantarako ny fihetsiky ny nenitoako, noho ny fahamalinana dia nafeniko tao amin'ny fanambanin'ny siny iray ilay taratasy izay nisy ranomasina feno fako: raha zizi no namaky azy, mahantra aho... Indraindray i Dadatoa Micherillo, rehefa tsy izy. miasa any amin'ny tanàna kely, tonga tao amin'ny fivarotana tao Novara. Tonga niaraka tamin'ny zizi izy indraindray, ary taitra dia niteny hoe: "Efa elaela no tsy nanoratra ny reninao, tsy maintsy nisy nanjo azy...". Izaho kosa natahotra sao hisy taratasy hafa ho avy miaraka amin'ny soson-kevitra. Indray andro, raha ny marina, dia nisy iray tonga, saingy soa ihany fa tsy nisy resaka momba ny dia tany Sisila. Nandeha moramora tamiko ny fahavaratra, tsy andriko ny hifaranan'io fiandrasana mikoropaka io. Ny asa dia nanampy ahy tsy hieritreritra sy handany fotoana mandra-pahatongan'ny reniko. Ho an'ny fetin'ny Assomption

tamin'ny 15 aogositra dia te hampiseho ny hakantony ny olona rehetra ary ao amin'ny laboratoara dia misy foana ny zavatra atao, mihoatra noho ny mahazatra: vehivavy maro no te hampiseho ny akanjony vaovao. Ny 13 aogositra dia natokana ho an'ireo mpiasa afaka manjaitra ny akanjony manokana.

Efa nangataka an'i zizi aho hividy ilay lamba mba hitovy amin'ny namako. Nanaiky izy ary nisafidy lamba beige mora vidy miaraka amin'ny endrika fatotra manga aho. Nanapaka izany ho ahy ilay tovovavy tao amin'ny atrikasa ary nangataka mpiasa efa zokiolona iray hanampy ahy amin'ny fanjairana azy. Tamin'ny andron'ny fety dia nanana akanjo vaovao toy ny olon-drehetra aho.

Nisy ihany koa ireo olom-pantatra avy any Fantina. Ny iray tamin'izy ireo dia nahita ny zipoko tery malaza. Nitondra lamba izy ary nanontany an'i zizi hoe: "Tsy maintsy manao akanjo ho ahy ny zanak'anabavinao, tena mahay izy!". Noraisiko ny refy. Tao an-tsaiko ny modely nataon'i Miss Assunta ho an'ny mpanjifa. Nangataka fotoana kely aho hanapahana azy sy hanandrana azy. "Tsy maninona fa mavesatra kely ny lamba, mety amin'ny fararano, ho avy aho amin'ny 20 septambra."

Nandritra izany fotoana izany, i Carmelina, tovovavy avy ao amin'ny laboratoara, dia nanasa ny namany rehetra ho amin'ny fampakaram-bady, nankalaza ny takariva iray tamin'ny Septambra tao amin'ny fiangonana Matrix. Nahazo alalana avy amin'i zizi aho nankany amin'ny lanonana. Teo anivon'ireo vahiny koa dia nisy ramatoa iray avy any Domodossola izay nanambara ny fiaingana tsy ho ela: "Concettina, isaina ao Novara ny andronao, ho avy haka anao tsy ho ela ny reninao".

Nody faly aho rehefa avy nisakafo. Nandeha ny andro ary tonga ny fetiben'i Tindari tamin'ny 8 Septambra, tamin'io taona io dia toa tsy mafy sy tsy manam-petra toy ny tamin'ny voalohany ilay

lalana lava be namakivaky ny renirano, toy ny hoe nanidina aho. Rehefa niverina tany Castrangia izahay dia nampahafantariko an'i zizi fa hijanona andro vitsivitsy aho miaraka amin'ny fialan-tsiny noforonina fa hikatonana ny laboratoara mandra-pahatongan'ny 12. Ny maraina dia nidobodoboka ny foko. Nioty aviavy izahay mba ho entina any amin'ny mpifanolo-bodirindrina, ary nankany Novara. Teny antsasak'izay dia tazako avy lavitra ny reniko nidina tamin'ny lalan'ny ampondra. Nihazakazaka nanatona azy aho ary namihina azy tamin'ny hery rehetra nananako teo amin'ny sandriko keliko. Nanomboka niantsoantso i Zizi hoe "Nahoana ianao no tonga tampoka? Heverinao ve fa afaka maka an'i Concettina ianao?". "Eny - hoy ny navalin'ny reniny - handeha izahay afaka telo andro". "Tsy afaka ianao fa tsy maintsy manomana ny akanjo ho an'ny vehivavy iray avy any Fantina". Fiala tsiny iray hafa nanakanana ahy. Nihiakiaka tsy an-kijanona izy. Nikasika ny lanitra tamin'ny rantsantanana aho. Ny hany hanenenako dia ny tsy nahafahako nitsidika an'i Dadabe Turi intsony.

Ny harivan'ny 14 dia nisakafo izahay. Niloa-bava fotsiny i Zizi hanevateva an'i Neny hoe: "Ahoana ianao no manala azy amiko, tsy manam-po ianao, mampijaly ahy loatra, tsy mihevitra anao ho anabavy intsony aho". Sambany aho no nahita an'i Micherillo nitomany. Teo ambanin'ny akorany manjavozavo sy mafy toy ny hazo, dia hita fa nigadra ny sasany tamin'ny olombelona. Izaho kosa efa nangatsiaka toy ny marbra ary tsy nihetsika mihitsy.

Tsy natory na dia kely akory aza aho tamin'ny alina, eritreritra an'arivony no nifanenjehana tao an-tsaiko ary tsy niandry ny maraina aho vao afaka nandeha. Nanafatra ilay taxi-be tamin'ny lehilahy iray antsoina hoe "cauzi i lupi" (pataloha amboadia) ilay renim-pianakaviana. Vao mangiran-dratsy izahay dia nifoha, nanao fikasihana farany ny valizy ary nanao veloma ny

dadatoanay. Rehefa lasa izy, dia nivoaka avy tao amin'ny efitranony ny nenitoako sady nitomany sy niankohoka teo an-tongotr'i Neny, ary niankohoka teo an-tongotr'i Neny sady niangavy hoe: "Hamono tena aho izao, ary ho faty amin'ny feon'ny fieritreretanao mandritra ny androm-piainanao sisa. Miangavy anao aho, mandohalika hoy izy - vehivavy mahantra irery aho, ary ataon'ny vady sandoka toy ny biby, tsy misy olona tia ahy. izaho, mamindrà fo, tsy manan-jo handao ahy irery ianao, nihalehibe teo amintsika toy ny voninkazo izy ary tsy misy fankasitrahana intsony!"

Tamin'ny volo misavoritaka sy ny tarehy mitete fotaka no namelezany ny tany, ka nanozona izao rehetra izao. Fantatry ny reniko fa lasa mampidi-doza ny anabaviny ary very saina, tsy nanam-paharetana izy. Tsy nihetsika anefa izy, tsy namela ny tenany ho voahetsika noho ny famindram-pony, marenina tamin'ny fahadisoam-panantenany, nijery lavitra izy niandry ny fiafaran'ny tantarany. Rehefa hitan'ny nenitoako fa niziriziry tamin'ny reniko ny reniko, dia nirohotra niditra tao amin'ny efitranony izy, nandà tsy hanao veloma farany izahay. Tampoka teo dia niala izahay, niverina teny an-dalambe izy nanozona, rehefa nandeha izahay dia hitanay nihena izy mandra-pahatongany ho baolina mainty kely izay nifangaro tamin'ny vato. Angamba aho efa nahery setra taminy, toy ny zaza irery ihany, fa tsaroako fa rehefa niala tao an-tranony aho narovan'ny tanan'ny reniko, dia hitako fa saika hanjavona tsy ho eo imasoko izy, dia niova tampoka ho fitiavana ny alaheloko rehetra. ary nahatsapa fangoraham-po taminy aho (fantatro tatō aoriana fa nitomany teny an-dalambe toy ny hoe maty aho nandritra ny volana vitsivitsy).

Tao Piazza Bertolami no nivoha ny varavaran'ny taxi. Avy teo am-baravarankely aho dia nanofahofa an'izay rehetra hitako ka

hatramin'ny faran'ny tanàna. Nandritra ny dia aho dia nandinika tamim-pangirifiriana tao am-poko ny panorama sy ny firenena izay niala tsikelikely tamin'ny fijeriko, nangina nandritra ny fotoana ela izahay mandra-pahitako ny ranomasina. Efa lavitra an'i Novara aho izao! Niady tao an-tsaiko ny eritreritra mifanohitra ka tsy voafehiko, dia nifoha aho rehefa nanafosafo ahy ny reniko, nampitandrina ahy fa tonga izahay. Avy eo aho dia tena tia an'ilay firenena izay halako hatry ny ela noho ny fiainana nampalahelo ahy. Tao amin'ny fiantsonan'ny Vigliatore dia nisy fisafotofotoana lehibe, maro toa anay no niainga ho any avaratra niaraka tamin'ny valizy baoritra sy kitapo hafa.

Nisy rivotra manify nivoaka avy tany an-dranomasina ary tsapako ny sira nanenika ny molotro. Fihetseham-po mahafinaritra izay tsapako voalohany. Niandry ny lamasinina nandritra ny antsasak'adiny izahay. Ho ahy dia rivotra vaovao izany. Nohirain'ny olona ilay hira malaza hoe "Profesora, lazao ahy izay voalohany, ny akoho sa ny atody." Niverina avy tamin'ny fialan-tsasatra tany amin'ny kaontinanta ny rehetra. Raha vao tonga tao Messina izahay, dia hitako tamin'ny talanjona ireo kalesy niondrana an-tsambo. Tamin'ny tapaky ny volana septambra tamin'izay ary tao anatin'io lanitra manga be teo ambonin'ilay tetezana io dia nisy sidintsidina an'arivony maro no nihodidina. Tamin'ny fandosiran'izy ireo dia nanao peta-kofehy ny nofiko izy ireo: ny hiverina hiara-mipetraka amin'ny fianakaviako amin'ny farany. Niezaka ny nahita an'Andriamanitra teo afovoan'izany fiaviana mamiratra izany aho ary, na dia tsy nahita azy aza aho, dia nisaotra azy hatrany am-pototry ny fanahiko. Taorian'ny ora maro tsy tambo isaina dia nidina tany Roma izahay haka, taorian'ny ora maro niandrasany, ny lamasinina ho any Milan, izay nisy fiovan'ny lamasinina hafa ho an'i Domodossola. Nofy izany. Tao anatin'io lamasinina io dia

niarahaba olona maromaro fantany ny reniko. Nanontanian'ny rehetra hoe avy aiza izy ary iza ilay tovovavy niaraka taminy. Tsy fantatr'izy ireo fa nanan-janaka vavy hafa izy.

Nandinika ny tany aho: nahagaga ahy ny nahita ny Farihy Maggiore sy ireo nosy, avy eo ireo tendrombohitra. Nanontany aho hoe hafiriana vao tonga izahay, satria fantatro fa tao amin'ny lohasaha voahodidin'ny tendrombohitra ilay tanàna. Tonga tao Domodossola izahay ny maraina. Volovovovovonavona ny lanitra, toa voaloko maizina ihany koa ny arabe, nandeha tamin'ny dingana tapa-kevitra ny olona raha nijery ny tany, na ny akanjony aza dia maizina. Tao amin'ny gara no niandry anay niaraka tamin'ny zandriko lahy izay hitako tany Sisila roa taona talohan'izay. Oroka sy fihina. Rehefa nody izahay dia niezaka nitady ilay toerana izay ho tanànako tsy ho ela aho. Noisaiko ny varavarankelin'ny trano fa be dia be izy ireo ka tsy hitako intsony ny kajikajy. Be loatra ny varavarankely, ary be loatra ny trano nifanandrify. Avo loatra izy ireo ka very teny amin'ny lanitra ny masoko.

Nahatsiaro fanina aho. Fanontaniana an'arivony no nipoitra tao an-tsaiko, tonga sy nandeha tsy nanam-paharetana. Nandritra ny dia dia tsy afaka nanonona teny iray aho. Avy eo, tao an-trano aho dia gaga indray rehefa nahita ireo rahavaviko, izay tsy tadidiko afa-tsy tamin'ny sary. Ny nahagaga hafa koa dia ny lakoza misy koveta sy ny paompy ary ny fatana entona (tao Novara tsy nisy rano tao an-trano ary nahandro kitay). Tonga nitsidika anay niaraka tamin'i Caterina zanany vavy i Comare Grazia ny hariva. Na ny mpiara-monina aza te hihaona amiko. Nentin'i dada tany amin'ny sinema aho ny hariva. Iray amin'ireo takariva mahafinaritra indrindra teo amin'ny fiainako izay hotsarovako mandrakizay, mandra-pahatongan'ny andro farany. Niaraka tamin'ny raiko ihany aho tamin'ny farany, talohan'ny

nitiavako azy toy ny hoe tia ray tsy eo, ankehitriny dia nidera azy aho ary tamin'ny farany dia sambany aho no nahatsapa ho voaro toy ny andriambavy. Raha fintinina dia nahatsapa ho toy ny nandeha teo ambonin'ny rahona aho, nipetraka tany amin'ny teboka iray hafa amin'izao rehetra izao.

Toko fahasivy - Ny varavarana mankany an-danitra

Talohan'ny nandaozany an'i Sisila, ny reniko dia nahita asa ho ahy tao amin'ny furrier's ary afaka roa andro niaraka tamiko niasa izy. Nivoaka ny trano izahay vao maraina: faly be aho tamin'ity vaovao ity.

Teo am-pidirana dia noraisin'i Ramatoa Tilde aho, izay nanome ahy tsiky lehibe ary nandray ahy tamin'ny tanako, vehivavy mahafinaritra sy sariaka. Hoy i Tilde tamiko tamin'ny teny Milanese "Manahoana bela tusa (zazavavy), avia, mamelà ahy hampahafantatra anao ireo tovovavy miara-miasa amiko: Nella sy Teresina. Manana traikefa be dia be izy ireo, hampianatra anao ny fomba fiasa. misy olana - hoy izy - aza menatra manontany". Ka tao anatin'ny indray mipi-maso aho dia nahita ny tenako tamin'ny asako vaovao.

Efa nahatsiaro ho lehibe aho ary mba hanamarihana izany fiovana teo amin'ny fiainan'i Bela Tusa izany, dia tonga sambany ny fadim-bolanany. Tsy dia fantany loatra momba izany lohahevitra izany, fa avy amin'ireo tantara henony tamin'ireo

namany zokiny tany Novara, dia takany fa toy izany no niova ho tovovavy. Takany fa tsy mila izany famantarana izany izy raha te ho vehivavy: efa noho ny zavatra nianarany sy fantany ary tiany izy. Tsy fanday intsony izy io ary nivadika ho lolo. Avy lavitra izy ary tao anatin'ny minitra vitsy dia nifindra tany amin'ny tontolo iray mankany amin'ny iray hafa. Nahita ny tenany irery izy ary tena nirehareha tamin'izany.

Nandritra izany fotoana izany dia nanomboka nahafantatra ilay asa vaovao aho. Tamin'izany fotoana izany, ny vozon'akanjo volom-borona no napetaka tamin'ny palitao. Nosafosana tamin'ny sponjy ny hodiny ary nofantsihana tamin'ny hazo fisaka tamin'ny farany tamin'ny fisintonana azy ireo avy amin'ny lafiny rehetra. Nampahatsiahivina ahy ny fony aho tao amin'ny laboratoara tany Sicile dia nopotehiko ny firaka mba hametahana ny fanambanin'ny akanjoko. Eto koa dia nisy kapoka teo amin'ny rantsantanana. Raha nisy masoandro kely dia maina tao amin'ny zaridaina teny an-dalana izy ireo, noho izany dia tsy maintsy nitendry ny hoditry ny zanak'ondry persiana, fox, mink ary rat musqué aho. Teo am-pikarakarana azy ireo aho dia tiako ny mijery ny fiara sy ny olona mandalo. Nifoka setroka setroky ny fiara mihitsy aza aho ary niezaka nitsoka tao anatin'io hanitry ny tanàna io, tena vaovao sy mamono ho an'ilay zazavavy kely nihalehibe tao anaty rivotra madio. Nandalo teo anoloan'ny masoko ny tanàna ary tsy hitako intsony ny fotoana. Nohazavain'ny raiko tamiko fa nizara ho ora ny andro, fa ny fiposahan'ny masoandro sy ny filentehan'ny masoandro ihany no fantatro tamin'izaho nipetraka tany Castrangia. Indraindray teo am-pikarakarana ny hoditra aho dia nisy ramatoa be taona avy tany amin'ny rihana ambony tonga niaraka tamiko. Niteny tamin'ny teny piedmontese hentitra izy ary tsy azoko na inona na inona: "Fa vazivazy mahafinaritra, da ndua ti vegnat (avy aiza

ianao)? Cuma ti se ciamat (iza no anaranao)?". miova aho. "Ti mi capisat mia (tsy azonao)?". Rehefa maina ny hodiny dia notapahin-dRamatoa Tilde ny endriky ny vozony ho an'ireo mpanjaitra nandidy azy ireo.

Nianarako tsikelikely ny nametraka ny padding frisellina, ny tadivavarana manodidina azy ary avy eo ny lining. Noho ny fahaizako dia nanomboka nahazo vola am-paosy isan-kerinandro aho ary tsy ela dia nampiharina tamin'ny mariky ny fisotroan-dronono. Nahatsiaro ho antitra aho. Tao amin'ny laboratoara dia nisy radio: nahafinaritra ahy ny nihaino ireo hira. Tsy fahita firy ny vata fampangatsiahana tamin'izany fa nanana vata gilasy ilay tovovavy izay nofenoiny vatolampy nomen'ny rangahy iray nandalo niaraka tamin'ny sarety teny amin'ny araben'ny tanàna. Vaovao tamiko ny fisotroana rano madio toy izany. Fatana hazo mora no nanafana ny trano. Tsy nanana telefaonina izy fa rehefa nila niantso mpanjifa dia nalefany tany amin'ny nenitoany aho, tompon'ny orinasa mpanao fanorenana misy mpiasa maromaro. Anisan'ireny, sendra, sambany aho no nahita an'io... Fa tantara hafa indray ity, raha manam-potoana sy maniry aho dia hotantaraiko aminareo any aoriana.

Tao an-trano dia nisakafo tsara aho, ny hariva dia nandeha nitsidika ny afovoan-tanàna izahay niaraka tamin'ny tafo vato sy ny fivarotana misy varavarankely tsara tarehy. Ny asabotsy dia nandeha niaraka tamin'ny reniko nankany an-tsena aho, izay manana ampahany betsaka amin'ny foibe, rehefa niala niasa aho tamin'ny mitataovovonana. Nividy lamba hanaovana palitao izahay. Nohavaozina ilay izy. Notokanako izany tamin'ny alàlan'ny fametahana ny entako tamin'ny Lamesa Mamatonalina amin'ny Krismasy. Raha fintinina dia fiainana sambatra.

Tonga ny karnavaly. Nanatrika ny fetin'ny taom-baovao tao amin'ny teatra Galletti izahay niaraka tamin'ny fianakaviana

akaiky anay. Nanonofy ny nahita ireo baolina masquerade teo amin'ny lalaon'ny jiro phosphorescent.

Ny asabotsy manaraka rehefa nifoha aho dia nisy zavatra tsy nety. Nitomany aho satria tsy nanome ahy San Pellegrino magnesia ny reniko. Tonga avy any Martigny ny zanak'olo-mpiray tam-po aminy. Niara-nisakafo taminay izy. Ny tolakandro dia nahatsapa hafahafa aho, toa nifarana ny fahasambarako. Niaraka tamin'ny zanak'olo-mpiray tam-po taminy nankany amin'ny lamasinina i Dada, dia nisakafo hariva izahay.

Tsy nandeha nitsangatsangana izahay ny harivan'iny. Hoy i Dada tamin'i Neny: "Hamangy ny namako any amin'ny trano fisotroana aho". Tokony ho tamin'ny 10 ora alina izy dia niverina nody sady nitoloko sy nitsefotra tamin'ny endrika hatsatra, nikoropaka mafy ny tratrany. "Teresa, omeo chamomile aho." Raha mbola sempotra teo am-pandriana i Dada, dia nihazakazaka niaraka tamin'ny nenitoa iray aho niantso dokotera tany amin'ny 50 metatra. Tonga avy hatrany izy, fa nandritra izany fotoana izany dia tsy niaina intsony ny raiko. Renay tatõ aoriana fa vaky ny aorta. Tsy nisy na inona na inona natao anefa, nandeha teo amin'ny varavaran'ny lanitra i dada ary nanidina nankany an-danitra. Tamin'ny 17 Febroary 1951 tamin'izay. Nijery ny vatana mangatsiakan'i Dada aho nandritra ny alina manontolo. Nihodina ny lohako, fifangaroan'ny aretin'andoha sy fanina izay saika nanalavitra ahy tao amin'ilay efitrano izay nanjary nankahalaina ireo zavatra rehetra satria vavolombelon'ny fahafatesana tsy ara-drariny. Tsy nitsahatra nieritreritra momba ny raiko sy ny loza hanjo ahy izay niandry ahy tao Domodossola aho, tsy afaka nivoaka intsony ny ranomasoko satria efa maina noho ny nitomany. Ilay Andriamanitra noheveriko tamin'ny fialàko teo amin'ny hazavana manjelanjelatra teo amin'ny andilan'i Messina, taiza izy no niafina? Nahoana izy no nandao antsika?

Nahoana no namitaka ahy be izy? Koa nahoana no efa hitako ny raiko, dia nesorina tamiko mandrakizay izy? Inona no anton'io loza io? Ankehitriny Andriamanitra eto Domodossola dia toa hafa, lavitra, saro-takarina, toa avy amin'ny haizina, saro-takarina sy tsy azo tsinontsinoavina, mangidy, Andriamanitra tsy fantatro intsony na hatoky indray na tsy hiraharaha ny androko sisa. Nandritra ny alina sy ny alina dia nangina aho, niambina tamin'ny masoko tao amin'ny haizina, saika nanantena fa rehefa tonga ny andro dia hiverina ho toy ny taloha ny zava-drehetra. Tao anatin'izany andro feno fahoriana izany, niaraka tamin'ny fianakaviako teo amoron'ny hantsana iray, dia takatro fa tsy toerana ho an'ny zazavavy kely ny lanitra.

Indray alina, tamin'ny vao mangiran-dratsy aho dia nianjera ary taorian'ny torimaso nampijaly ahy dia nilentika tao amin'ny nofy mamy aho: Hitako teo amin'ny farihy ny tenako, avy eo ny raiko dia niseho tamiko tamin'ny masonry sy ny tavany voaroboka tao amin'ny hazavana selestialy. Ankehitriny dia tsy nijaly intsony ny tarehiny ary tsara tarehy indray. Nitsiky tamiko izy, nandray ny tanako, namihina ahy ary nanomboka niresaka tamiko. "Anaka - hoy izy - ny tiako ambara aminao izao dia ny fitiavako, ny soa rehetra iriko ho anao. Ny toe-javatra dia midika fa tsy mifankahalala isika. Manenina aho tsy nahita anao nihalehibe..." .

Indraindray aho mieritreritra io nofy io sy ny diako farany, mieritreritra ny fotoana hiantsoan'ny Tompo ahy, tiako ny maka sary an-tsaina fa rehefa hiampita ny varavaran'ny lanitra aho dia hiandry ahy ny raiko, niakanjo toy ny tamin'iny hariva iny aho dia nentiny tany amin'ny sinema: miaraka aminy isika dia manana zavatra maro hifampiresahana, tsy maintsy mamerina mandrakizay ilay resaka tapaka tamin'iny alina febroary mangatsiaka iny. Izany no fomba tsara indrindra, araka ny hevitra, hanombohana ny diako farany.

Namoy ny ainy i Neny niaraka tamin'ny zanany efatra ary tsy nisy fisotroan-dronono satria mpiompy tsotra i Dada. Nidina tamin'ny fianakavianay mahantra nifindra monina ny hatsiaka sy ny fanaintainana rehetra teto amin'izao tontolo izao.

Lavitra ny taninay, lavitry ny aina izahay, dia fasika tarihin'ny rivotry ny efitra.

Namoy ny tenany sy ny fanahiny manontolo ny reniko. Lasa akorandriaka foana izy. Nifandona toy ny hazo ny vatany, tsy nitsahatra nihena izy ary ny masonry very, tamin'ny endrika hatsatra sy tsy hita maso, dia nijanona nandritra ny minitra iray manontolo nankany amin'ny toerana lavitra, mankany amin'ny fasan-drainy. Lasa toy ny matoatoa izy noho ny tsy fahafahany manadino. Tsapako ny fotoana hianjerany sy hilentika ao anaty famoizam-po tsy misy hivoahana intsony. Niezaka nanozongozona azy aho, niresaka taminy aho mba hampahery azy. Mampalahelo fa nivadika tanteraka ny andraikitra: ilay zanakavavy no nampionona ny reniny, nitantara ny tantarany mba hanomanana azy amin'ny fiainana tsy misy ny vadiny ary hanampy azy hanadino. Izaho vavimatoa dia mbola tsy feno 15 taona.

Taorian'ny sakafo hariva dia niverina niasa tao amin'ny furrier's aho mba hahazoana vola fanampiny. Izaho no niezaka nitazona ny afon'ny fanantenana ho velona. Saingy tamin'ny farany ny reniko, tsy haiko hoe ahoana, angamba noho ny tanjaky ny famoizam-po, eo anelanelan'ny tomany iray sy ny iray hafa dia nitondra izao tontolo izao teo an-tsorony ary niverina tsikelikely ho mpanjaitra, nanjaitra zipo vitsivitsy sy akanjo fiakanjo.

Toko fahafolo - Ny tusa tsara tarehy

Tamin'ny volana Mey tamin'io taona io ihany, ny zandriko lahy dia narary kitrotro ary voan'ny kitrotro koa aho, nefa mbola tsy voan'ny aretina. Raha teo am-pandriana aho dia nandre ny reniko namoha ny varavarana. Nisy naneno ny lakolosim-baravarana. Dia naheno ny feon'i zizi sy Michelillo aho. Nanahy aho: talohan'izay dia tsy nentin'izy ireo tany Domodossola mihitsy aho mba hahita ny ray aman-dreniko ary izao izy ireo dia tonga. Nijanona nandritra ny herinandro teo ho eo izy ireo, ary avy eo dia lasa diso fanantenana kely satria nanantena fa hiverina hiaraka aminy any Sisila aho. Tamin'ny Novambra dia nisy taratasy miloko mainty tonga. Taitra ilay renim-pianakaviana ary nangovitra ny tanany rehefa nosokafany. Hitako nitomany izy: nanambara ny fahafatesan'i Dadabe Turi i zizi. Hitan'izy ireo maty tany ambanivohitr'i Bordonaro izy ny 8 Novambra. 87 taona izy. Ny taona nanaraka dia nisy ny fahadisoam-panantenana hafa, raha sendra ny fanadihadiana dia

nitarika ny fahafatesan'ny olona noho ny sempotra tamin'ny mosara teo amin'ny tenda, hita nandritra ny fakana an-keriny. Vehivavy iray niaraka tamin'ny anadahiny mpifanolo-bodirindrina any ambanivohitra no nangalatra ny vola fisotroan-dronono 11.000 lire. Taty aoriana dia nigadra 24 taona izy ary 12 taona noho ny firaisana tsikombakomba.

Nalahelo foana aho. Tamin'ny vola kely dia tsy afaka niaraka tamin'ny olona 5 izahay. Nanoro hevitra ahy i Ramatoa Tilde mba hanao fandroahana sandoka mba hahafahako misoratra anarana any amin'ny biraon'ny asa. Matetika aho no nandeha nijery raha nisy asa, saingy kely ny fanantenana. Tamin'ny Aprily '53 aho dia nahalala fa nanakarama ankizivavy sasany tao amin'ny orinasa iray izy ireo. Tsy nila izany izy ireo fa efa nanana asa ny rainy. Ka nankany amin'ny birao aho mba hanohitra: mila miasa mihoatra noho ny hafa aho. Tamin'ny volana Mey aho dia niditra tao amin'ny orinasa iray izay namokatra tady elastika, kofehy kiraro, kofehy ary tubular ho an'ny tariby elektrika. Asa mafy miaraka amin'ny fiovan'ny toetr'andro 6-13 sy 13-21. Tao anatin'ny elanelam-potoana aho dia nandeha tany amin'ny mpitaingin-tsoavaly mba hameno ny karamako sy hanome fanamaivanana an'i Neny.

Tonga ny volana aogositra. Tsy maintsy nankany Sisila i Comare Grazia mba hitsidika ny reniny efa be taona. Nanapa-kevitra ny handeha hiaraka amin'i Caterina zanako vavy koa aho. Nandeha lamasinina nankany Milan izahay, ary avy eo nankany Roma, izay tonga tamin'ny alina. Tsy maintsy niandry ora vitsivitsy izahay vao ho any Sisila.

Tao amin'ny gara izahay dia nahita mpiara-monina sasany, ary anisan'izany ny mpilalao kelikely avy any Novara, Salvatore Furnari, ary miaramila iray tsy tadidiko ny anarany. Raha nijanona teo ambony dabilio i Ramatoa Grazia, dia nasaina nitsangatsangana izahay sy Caterina. Nentin'izy ireo tany Piazza Esedra izahay mba hihinana mottarello. Toa nanomboka ho velona indray aho.

Rehefa tonga ny lamasinina efa feno olona dia nandeha haingana Rtoa Grazia nitondra kitapo roa. Tsy nijanona tanteraka ny lamasinina ka nianjera teo amin'ny lalamby izy. Nitaraina tamin'ny Ray Mandrakizay izaho sy ny vahoaka manontolo Caterina rehefa nosintoninay feno mangana izy nefa velona tamin'ny fomba mahagaga. Tsy nety nentina tany amin'ny hopitaly izy. Rehefa afaka adiny iray dia lasa ny lamasinina. Talohan'ny mitataovovonana dia tonga tao amin'ny gara Terme Vigliatore izahay izay nitondra ny fiara fitateram-bahoaka nitondra anay ho any Novara Sicilia, vahiny avy amin'ny zizi sy Micherillo.

Nandray anay ho vahiny manan-kaja izy ireo. Teo am-pandriana izahay telo mianaka tamin'iny alina iny, tsy natory izahay sy Caterina na dia kely akory aza. Feno fanaintainana Rtoa Grazia. Tamin'io alina io ihany, dia nisy zavatra tsy nampoizina: nisy

tovolahy nitendry anay tamin'ny gitara sy lokanga, saingy sosotra i Dadatoa Micherillo ka nandositra.

Saika nandany ny fotoanany teo am-pandriana ny renin'i Caterina. Indroa tao anatin'ny folo andro ihany izy no nandeha nitsidika ny reniny efa be taona. Ny tolakandro dia nandeha nitsidika ireo mpiara-mianatra tamiko sy ireo namako tao amin'ny laboratoara aho. Nahita mpiara-mianatra iray tonga namihina ahy koa aho, indray andro. Nitazona bisikileta tamin'ny tanany izy ary nasaiko nitondra ahy handeha. Mbola tsy nahita ankizivavy nandeha bisikileta mihitsy i Novara tamin'izany. Vantany vao fantany dia nibedy ahy i zizi hoe: "Efa lasa vorondolo ianao, tsy ho nieritreritra an'izany mihitsy aho."

Niverina tany Domodossola i Ramatoa Grazia, ary sahirana tamin'ny fahasitranana. Taorian'io fahalavoana io dia lasa ny fanaintainan'ny arthrose. Lasa be herim-po izy rehefa nandeha niaraka tamin'ny fianakaviany tany amin'ny fety iray, ary nasaina koa aho.

Niverina niasa tany amin'ny orinasa sy tao amin'ny furrier's aho, saingy nila traikefa vaovao. Indray andro, raha nitsidika ny paroasin'i San Gervasio sy Protasio i Don Giuseppe Benetti, dia nanatona ahy mba hanontany ahy. Namboraka taminy ny alaheloko rehetra aho. Nampahery ahy izy ka nilaza hoe: "Mandehana any amin'ny lahateny ny alahady tolakandro. Ho hitanao any ny filohan'ny Catholic Action Signorina Germana, izay hampahafantatra anao amin'ireo tovovavy sy hanome torohevitra tsara ho anao." Tonga dia tony aho: tamin'ny saro-kenatra aho dia nanomboka ninamana. Natahotra ny tsy nahay niteny aho fa noho ny fanampian'Andriamanitra dia naharesy ireo fahasahiranana voalohany aho. Namaky an-tsitrapo ny gazetin'ny fikambanana aho nidera an'ilay mpanorina Armida Barelli: noho izy nihatsara ny fiainako. Rehefa

namela izany ny orinasa, dia nandeha nanao lamesa maraina tamin'ny 7 aho, ary tany no nihaonako tamin'i Don Benetti, izay noheveriko ho tale ara-panahy. Nanolo-tena handany adiny iray teo amin'ny toerana fanaovana gazety tsara teo anoloan'ny fiangonana aho ny alahady. Nanasa ahy hanatevin-daharana ny filan-kevitra ny ACLI izy ireo tatõ aoriana. Tamin'ireo fanoloran-tena rehetra ireo dia nahatsapa ho manan-danja sy tanteraka aho.

Noheverin'ireo mpiara-miasa tamiko tao amin'ilay ozinina ho fatra-paniry laza aho, saingy tsy nahatsiaro ho mahazo aina aho, raha ny marina dia nivavaka ho azy ireo aho ary niantso azy ireo hiverina rehefa niteny ratsy tao amin'ny efitrano fisoloana akanjo izy ireo talohan'ny nanombohan'ny fiovan'ny toetr'andro.

Toko Iraika ambin'ny folo - Tarehim-baravarankely

Indray alahady tamin'ny fahavaratra, dia nikarakara fitsangatsanganana tany an-tendrombohitra ny prezidàny Hetsika Katolika Alemana. Afaka nandoa ny saran'ny dia aho tamin'ny vola kely sisa tavela. Tonga tamin'ny fiara fitateram-bahoaka nankany Goglio izahay, avy eo tamin'ny fiara tariby nankany Alpe Devero ary avy eo nandeha an-tongotra nankany Crampio. Nibanjina ny hakanton'ireo tendrombohitra voarakotry ny voninkazo aho: rhododendron, buttercup, orkide dia. Blueberries mba hisakafo. Cabins misy tafo vato sy varavarankely vita amin'ny hazo avy amin'ny varavarankelin'ny varavarankely misy geranium mena sy mavokely mavokely. Nanontany an'i Germana aho hoe aiza no niafaran'ilay lalana. "Rehefa reraka izahay dia hijanona hisakafo atoandro." Tokony ho tamin'ny 1 ora tolakandro dia nijanona nisotro ny rano madio mikoriana avy amin'ny vatolampy mankany amin'ny lohasaha izahay. Rehefa avy nisakafo sy nivavaka ary nihira izahay dia nandeha niverina. Nangovitra noho ny hafaliana aho: Tsy mbola nandany andro mahafinaritra toy izany aho. Nolazaiko tamin'i Neny ny zava-drehetra tao an-trano ary hitako nitsiky izy.

Indray mandeha aho dia nahazo mailaka avy amin'ny namana iray avy any Novara Sicilia: nangataka izy mba hitady asa any

Domodossola mba hihaonanay. Very hevitra aho nefa faly fa nisy olona tia ahy. Nisy ankizilahy avy any Domodossola koa fa tsy tiako izy: ny maraina dia nisotro grappa izy ary mena foana ny takolany.

Ny fisaintsainana maraina dia nampiseho ahy ny lalana mankany amin'ny masera, saingy tamin'izany fotoana izany dia tiako ny ankizy sy ny hevitra hanangana fianakaviana. Nankinina tamin'ny sitrapon'Andriamanitra ny tenako. Nandany ny Alahady tolakandro tao amin'ny lahateny aho nanomana ny fanoloran-tena katesizy isan-kerinandro niaraka tamin'ireo namako. Nankany amin'ny kabary teny amin'ny tanàna teo akaiky teo izahay ny alahady sasany. Nanelingelina ahy ilay dia tao amin'ny bisy, kanefa nandresy ny fijaliana kely ny herim-po.

Tamin'ny 1 May 1954, ny ACLI sy ny kabary dia nikarakara fitsangatsanganana: fivahiniana masina tany amin'ny Sanctuary an'ny Madonna di Oropa ny maraina ary ny famoriam-bahoaka nataon'ny Pastore Honorable tao Biella ny tolakandro. Izaho no anisan'ny nisoratra anarana voalohany niaraka tamin'ny namako iray sy Pierino sipany. Bus 2 feno tanora no niala. Anisan'izany ny zazalahy blond saro-kenatra izay efa hitako tany ho any. Izy io: ilay mpiasa tao amin'ny orinasa mpanao fanorenana izay nalehako niantso ny mpanjifan'ny furrier. Nampahafantatra azy tamiko i Pierino: zanak'olo-mpiray tam-po aminy izy. Nandritra ny andro dia tsy niala tamiko ny fijeriny. Rehefa tonga tao an-trano aho dia nilaza izany tamin'ny reniko. Ny harivan'io dia hitako teo ambanin'ny lavarangana kelin'ny efitrano teo amin'ny rihana voalohany izy. "Neny, neny, avia jereo: misy ilay zazalahy nifanena tamiko tany Biella". Ary nitsiky antsasany izy hoe: "Miharihary fa mampirafy anao izy." Ny ampitson'iny, nandeha niaraka tamin'ny mpifanila trano taminy aho, dia nahita azy teo anoloako. Saro-kenatra izy nanontany raha afaka miaraka

aminay. Somary tsy azo antoka dia nanaiky aho. Niresaka momba an'izao sy izao izahay. Rehefa tapitra ny fifindran'ny tolakandro tao amin'ny orinasa dia niaraka tamiko nody izy. Nentiko niakatra izy indray hariva mba hampahafantatra azy ny reniny, izay nandray azy tsara. Tamin'ny fotoana nalainy dia nanatrika ny lahateny izy. Avy eo dia nisaraka ny ankizilahy sy ny ankizivavy, rehefa nifarana ny fivoriana vao afaka nihaona. Nanatrika fivoriana ACLI ihany koa izahay.

Ny reniko, na dia avy any Sisila aza, izay tsy afaka nandeha irery ny ankizilahy roa nifankatia, dia nanome anay fahatokisana ary nanomboka nanao dia milamina izahay. Nilaza tamiko i Giuse fa nihaona tamin'ny raiko izy: mba hahazoany vola, satria 4 ny zaza ary ny rainy ihany no niasa, tamin'ny mbola kely dia nanao asa ho an'ny mpamatsy vola ny toby izy, dingana vitsivitsy miala ny tranony. Indraindray izy dia nitondra ny kiraron'izy ireo tany amin'ny raiko mba hamboarina. Nihaino tamim-pifaliana aho.

Nisy zavatra hafa nolazainy tamiko: rehefa nandalo an'i Roma aho tamin'ny 16 Septambra 1950 mba ho tonga tany Domodossola dia nihaona saika izahay. Giuse, araka ny iantsoako azy, dia tonga tamin'ny bisikileta nandritra ny Taom-baovao. Dia fitsangatsanganana: nandao an'i Domodossola izy niaraka tamin'ny pretra iray avy any an-dohasaha izay nandeha haingana tamin'ny kiraro an-tendrombohitra. Saika tsy azo natao ny nanaraka azy. Nijanona fotsiny izy rehefa nahita zaridaina anana mba hahazoana salady. Teny antsasak'ilay dia dia tavela irery i Giuse. Teny an-dalana izy dia nahita mpivarotra amoron-dalana niaraka tamin'ny bisikileta tranainy feno fako hamidy. Nifanampy izy ireo mandra-pahatongan'i Roma.

Tonga ny volana aogositra. Nikatona tamin'ny fialan-tsasatra ny orinasa ary nanapa-kevitra ny handeha hitsidika an'i Rosa

rahavaviko aho izay nitsabo tena tany amin'ireo havoana teo amin'ny Farihy Mergozzo. Niangavy ireo masera nitantana ny trano aho mba hijanona andro vitsivitsy. Vao avy nilaza an'io hevitra io tamin'i Giuse aho. Nisy ankizivavy hafa nanao fialan-tsasatra tao an-trano. Anisan'ireny ny zanak'anabavin'ny masera mpanao hatsaran-tarehy. Ny marainan'ny 15, fetin'ny Assomption, dia niantso anay tao amin'ny efitranony izy taorian'ny Lamesa hanao fanazaran-tena. Nofenoiny crème sy mascara ary lokomena isan-karazany ny tavanay: toy ny sarivongana savoka izahay. Tamin'ny sakafo antoandro dia niantso ny zanak'anabaviny ny nenitoan'ny masera: tsy misy dikany ny fitondrany anay toy izao.

Ny tolakandro, nijery ny farihy avy teo am-baravarankely aho, dia nahita an'i Giuse nipoitra. Tsy te ho hita amin'io endrika porcelain io aho. Saika tsy fantany aho raha nahita ahy teo am-baravarana. Niala tsiny aho, nanazava fa efa andrana izany ary niova ihany koa ireo tovovavy hafa. Ny tolakandro dia nandeha teny amin'ny zaridainan'ny trano izahay. Ny hariva dia niarahaba ahy izy hoe: "Hifankahita any Domodossola, fa madio sy madio toy ny teo aloha ny tavanao."

Toko roa ambin'ny folo - Violette

Rehefa tapitra ny tapa-bolana fialan-tsasatra dia niverina niasa tao amin'ny orinasa aho tamin'ny 1 ora tolakandro ka hatramin'ny 9 ora. Raha teo am-panodinana bobbins teo amin'ny spindle ny milina aho dia nieritreritra an'i Giuse, saingy tamin'izay fotoana izay dia tsy nanao izany aho. manana faniriana lehibe hahita azy. Tamin'ny 9 ora alina dia naneno ny kiririoka ary nanomboka nitempo haingana ny foko. Rehefa avy nanisy fitomboka ny fampirimana, teo amin'ny fivoahan'ny vavahady aho dia nahita bisikileta tao anaty haizina. Tena izy io: nanatona ahy izy, nibanjina ny tarehiko sady niteny hoe: "Tsotra be ianao." Nasainy nipetraka teo amin'ny fantsonan'ilay bisikileta aho ary nentiny nody. Nifanakalo fiarahabana tsotsotra izahay. Saika isan'andro no nitrangan'izany. Nandeha bisikileta vitsivitsy izahay ny alahady tolakandro teo amin'ireo tanàna akaiky. Indray andro dia nentiny tany an-tranony aho mba hampahafantatra ahy an'i Dada sy Neny, rahavavy roa ary rahalahiko. Nampahafantariny tsikelikely ny dadatoany sy ny zanak'olo-mpiray tam-po amiko ho namany.

Rehefa hitan'ny reniko teo an-davarangana izahay dia nasainy niakatra tao an-trano izahay. Na dia tia an'io zazalahy io aza izy,

dia tena nisalasala aho. Tamin'ny 8 Desambra, andron'ny Immaculate Conception, andro anarako, naneno ny lakolosy. Ilay mpanao florist no nanome ahy fehezam-boninkazo mena. "Neny, nandefa ny firariantsoany ho ahy i Giuse!". Tena fahadisoam-panantenana rehefa nanokatra ilay naoty aho: tsy izy io, fa zazalahy 14 taona sendra hitako. "Tiako ianao" miaraka amin'ny sonia. Nihevitra angamba izy hoe mitovy taona aminy aho.

Ny alin'ny Krismasy dia niseho i Giuse niaraka tamin'ny vazy lehibe iray feno sôkôla sy karatra fiarahabana. Nisaotra azy aho ary niara-namonjy lamesa misasakalina izahay. Rehefa nody izy dia nilaza tamiko hoe: "Rahampitso dia tsy maintsy mandeha miaraka amin'ny fianakaviako hiara-misakafo amin'ny havako aho. Ny marainan'ny 26e dia niteny tamin'ny reniko aho hoe "tsy miaraka amin'io zazalahy io intsony aho fa avereno ilay vazy, tsy mila fanoloran-tena". Ary izy tamin'ny fijery henjana: "Adala ianao, ho vitanao izany raha mbola tsy nihinana ny sôkôla ianao."

Ny andro manaraka dia tonga haka ahy avy any am-piasana i Giuse. Teny an-dalana nandeha an-tongotra na teo amin'ny fantsona bisikileta aho dia saika tsy niresaka taminy. Tamin'ny taom-baovao 1955 aho no nandeha nanao lamesa. Teo koa izy ary nony farany dia niaraka tamiko nody. Teo am-baravarana dia hoy izy tamiko: "Afaka mahafantatra izay hevitrao hampahory ahy toy izao aho?", ary nisy ranomaso nirotsaka tamin'ny masonry. Tapaka ny lamosin'ilay rameva io mololo io ary nomeko tsiky izy. Nanoroka ahy izy ary niteny hoe: "Anio tolakandro io dia haka anao ho any amin'ny vespers any amin'ny Tendrombohitra Calvario aho. Aorian'ny vespers dia hisy sarimihetsika haseho ao amin'ny klioba ACLI." Nanaiky aho ary nanao veloma izahay. Notateriko tao an-trano izany ary faly ny reniko hoe: "Tsy hahita zazalahy tsara toy izany intsony ianao."

Tamin'ny 2 ora tolakandro dia niainga ho any Kalvary izahay nanaraka ny lalan'ny ampondra miaraka amin'ireo trano fiangonana ao amin'ny Via Crucis. Rehefa tonga tao amin'ny Sanctuary izahay dia nanao vespers ary taorian'ny tsodrano dia nankany amin'ny klioba. Tsy tadidiko ny lohatenin'ilay sarimihetsika, fa tena mankaleo, ka nanoro hevitra izahay hiverina an-tanàna ho any amin'ny sinema Catena, izay nahavita nankafy sarimihetsika tsara kokoa, antsoina hoe "Violette".

Tamin'ny volana aprily, nandeha fiarandalamby nanaraka ny lohasaha Vigizzo sy ny Centovalli, niaraka tamin'ny ray aman-dreniny nankany amin'ny fetiben'ny mitsingevana voninkazo tany Locarno izahay. Nihaona tamin'ny rain'i Giuse izahay, izay nampahafantatra ahy ho "sipa". Nataony tao am-paosiny ny tanany ary nalainy tao anaty poketrany ny Franc Swiss 10, nomeny an'i Giuse ary hoy izy: "Tsara, rahoviana ianao no hanambady?". Nifampijery izahay, tsy mbola niresaka momba izany.

Ny andro manaraka dia nanomboka nampiala voly ny hevitra momba ny fanambadiana izahay. Niresaka momba izany mihitsy izahay tao an-trano. Faly i Neny fa tamin'izay fotoana izay dia vitsy ny fahafahana ara-bola. Nividy lamba firakotra vitsivitsy sy atin'akanjo izahay. Tsy nanana filana manokana izahay. Nandeha nitady trano kely sy tsotsotra izahay. Hitanay tao amin'ny distrikan'i Motta fahiny izany ary noho izany dia nametraka ny andro fampakaram-bady: Alatsinainy 19 Septambra. Nandeha niaraka tamin'ny reniko tany amin'ny fivarotana lamba Panzarasa aho mba hividny ny dantelina ho an'ny akanjo fampakaram-bady ary nentiny tany amin'i Ramatoa Tilde, ilay volom-behivavy, izay nampanantena ahy hatrizay fa hanao izany amim-pitiavana.

Tao amin'ny lapan'ny tanàna dia tsy maintsy nanao sonia ny

fandrarana ny fanambadiana ny reniko satria mbola tsy ampy taona aho. Faly koa ny ray aman-drenin'i Giuse. Tao amin'ny paroasy, Monsenera Pellanda dia nilaza taminay teny fampaherezana mahafinaritra: "Mitoera maotina mandrakariva miaraka amin'ny finoana be dia be mba hiatrehana ny fifaliana sy ny alahelo izay natokana ho antsika.

Tsy maintsy nanomana ny lisitr'ireo havana aman-tsakaiza izay hanaterana ny soa toy ny mahazatra izahay. Vitsy ny vahiny. Hoy ny renin'i Giuse "Roa isaky ny fianakaviana". Nahatratra 35 tsikelikely izahay. Voafidy ireo vavolombelona: Carmelo dadatoan'i Giuse ary ho ahy Pierino, ilay mpanao mari-trano ny fivorianay. Herinandro talohan'ny fampakaram-bady dia nanomana fety ho antsika ny kabary ho an'ny lehilahy tarihin'i Don Giuseppe Briacca. Master Furiga nandoko ny sarin'ny fiarahabana teo amin'ny solaitrabe ary namorona horonam-boky misy ny lisitry ny namana. Nisy latabatra feno mofomamy sy zava-pisotro koa. Tsy mbola nisy fety toy izany tao amin'ny kabary. Teo am-panavaozana ny fiangonan'ny Olomasina Gervasio sy Protasio ary feno potipoti-javatra sy vato ny lalantsara, saingy nisy vehivavy naniry ny hanadio azy io ho fanomezam-boninahitra an'i Giuseppe sy Concetta.

Ny 16 septambra dia tonga i Zizi sy Micherillo, nihetsiketsika satria nanambady i Concettina ary tsy maintsy niaraka taminy teo amin'ny alitara izy, naka ny toeran'ny rainy izay tsy teo intsony.

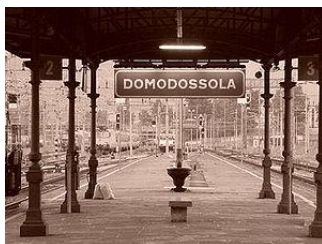
Tetsy an-danin'izay, tonga ny fanomezana kely: vilany kafe, fitotoana kafe, vera rosolio, kojakoja sy kojakoja avy amin'ny havana aman-tsakaiza nahazo ny sitraka, kojakoja avy amin'i Pierino sy ny dadatoany. Ny Women's Catholic Action dia nanome antsika sary hosodoko eo anilan'ny fandriana miaraka amin'ny Holy Family, ilay mpanampy Don Benetti vazy voninkazo maitso mahafinaritra misy haingo volafotsy.

Naharitra ela ny alina teo aloha. Nieritreritra an'i Neny aho, izay nanana zanaka kely telo sy tsy ampy fitaovana. "Kely ny finoanao, tsy nampianarin'ny sekolim-pitenenana hoe misy foana ve ny Fitahiana eo amin'ny fiainana?", hoy aho anakampo. Tamin'ny alatsinainy 19 aho dia nifoha tamin'ny fito. Tonga nanao akanjo dantelina Rtoa Tilde. Nampiakanjo ahy izy ary nanamboatra ny voaly novidiko tany Milan. Tamin'ny 9 ora maraina dia tonga ny taxi hitondra ahy ho any am-piangonana. Very hevitra aho, nahita ranomasina nisy olona nijery ahy. Efa teo amin'ny alitara i Giuse no niandry ahy niaraka tamin'ny fehezam-boninkazo voasary, niaraka tamin'i Rosa rahavaviny, satria i Neny Olimpia dia ho nientanentana loatra tamin'ilay zaza voalohany hanambady. Niaraka tamin'ny aho niaraka tamin'i Dadatoa Micherillo tamin'ny mpihazakazaka mena.

Nanomboka ny lamesa. Nihetsi-po koa i Monsenera Pellanda. Tsaroako ny toriteny mampahery, ny tsodranon'ny peratra, ny fampanantenana ny fahatokiana mandritra ny androm-piainana ary, amin'ny fiafaran'ny lanonana, ny sonia. Teny an-dalana hivoaka ny renin'i Pierino, izay lasa nenitoako tamin'izay fotoana izay, dia nametraka ny mari-pamantarana misy ny vehivavy Catholic Action teo amin'ny tratrako.

Toko fahatelo ambin'ny folo - Fiainana vaovao

Rehefa vita ny fankalazana tao amin'ny fiangonana, dia narahina sakafo teo amin'ny bar Grandazzi ao amin'ny Castellazzo. Teo anelanelan'ny oroka iray sy ny iray hafa niaraka tamin'ireo vahiny dia nanana aperitif niaraka tamin'ny pizza sy mofomamy izahay. Fiarahabana sy oroka manokana ho an'i Olimpia sy Armando rafozambaviny izay niaraka tamin'i Neny naka ny valizy, avy eo dia nirohotra nankany amin'ny gara haka ny lamasinina 12.15 ho an'ny volan-tantely.

Nitomany i Neny. Niditra tao amin'ny efitrano izahay. Nanambara ny fiaingana niaraka tamin'ny sioka ny tompon'ny gara, raha izaho sy Giuse kosa niondrika teo am-baravarankely mba hanao veloma farany. Nanomboka ny aventure ny fiainantsika.

Rehefa tonga tany Florence izahay dia nandeha nankany amin'ny hotely nasehon'i Ramatoa Tilde, ilay volom-borona. Teo amin'ny fidirana mihaja no nitsena anay tamin'ny mozika, avy eo dia nentin'ilay mpandroso sakafo ho any amin'ny efitrano eo amin'ny rihana fahatelo. Ho anay dia vaovao avokoa ny zava-drehetra, eny fa na dia matory amin'ny fandriana roa aza.

Ny andro voalohany nitsidihanay ny tanàna, ny faharoa dia nankany Piazzale Michelangelo izay ahafahanao midera an'i

Florence rehetra. Naka sary vitsivitsy izahay: Ny fakan'i Giuse dia afaka maka sary mainty sy fotsy valo miaraka amin'ny horonan-tsary.

Tamin'ny andro fahatelo niainga ho any Roma. Ny hotely dia maotina kokoa satria ny vola voatahiry tamin'ny sorona dia tsy maintsy ampy. Nijanona nandritra ny roa andro izahay mba hitsidika ireo basilika efatra hitan'i Giuse tamin'ny Taom-masina sy ny loharano Trevi. Niverina tany amin'ny loharano Esedra koa izahay, ilay iray tamin'ny alina malaza tamin'ny '53 rehefa nianjera tao ambanin'ny lamasinina i Signora Grazia.

Tonga ny fotoana hiaingana ho any Sisila. Taorian'ny dia lavitra dia tonga tao Calabria ny lamasinina ary farany dia tazana avy ao amin'ny Villa San Giovanni i Sisila. Nankafizin'i Giuse ireo fotoana ireo: ny lamasinina nampidirina tao amin'ny sambo, ny Madonnina ambony teo amin'ny fidirana amin'ny seranan-tsambon'i Messina.

Niandry anay teo amin'ny gara i Dadatoa Carmelo, anadahin-dreniny, niaraka tamin'i Gaetana vadiny sy ny zanany vavy Rosetta sy Antonietta.

Nandray anay toy ny andriana roa izy ireo. Nijanona roa andro nitsidika an'i Messina izahay: ny famantaranandron'ny katedraly izay hitako fony mbola kely, ny Madonna di Montalto sy ny kianja hafa tena tsara tarehy.

Iray ihany ny lesoka tao amin'io trano io: tamin'ny fotoam-pisakafoanana dia nitafy ny dadatoa sy ny zanak'olo-mpiray tam-po, fa tsy nipetraka teo ambony latabatra dia nilaza hoe: "Andao handehandeha amoron-dranomasina". Nametra-pialana izahay sy Giuse dia nivoaka nahatsiaro ho kivy. Tokony ho tamin'ny 11 ora alina dia nody izahay ary nanomboka nahandro ilay nenitao. Indray alina dia napetrany tao anaty akorany ny sifotra tao anaty saosy, fa ny fitiavana no

zava-dehibe, fa tsy ny fahazarana.

Tamin'ny andro fahatelo, dia niaraka taminay tany amin'ny lamasinina izy ireo sady nitomany kely. Tao amin'ny gara Terme Vigliatore i Dadatoa Micherillo niaraka tamin'ny mpamily fiarakaretsaka hihazo an'i Novara. Niandry anay tao an-tanàna i Zizi sy Nenitoa Maricchia ary Nenitoa Peppina. Toa tonga tokoa ireo andrianan'i Domodossola.

Ny ampitson'iny dia nankany Badiavecchia izahay mba hitsidika ny renibenay amin'ny ray aman-dreninay Concetta sy ny dadatoan'i Dada, rahavaviny ary anadahy. Tao amin'ny kianja kely misy ny fivarotan'ny renibeko, dia nitangorona ny mponina tao amin'ilay tanàna, izay nahalala ahy fony aho mbola kely, ary niantso olon-kafa hoe: "Tonga i Concettina miaraka amin'ny vadiny!"

Oroka, fihina, tava mena. Toa nofinofy izany tamiko. Dimy taona katroka no lasa hatramin'ny nandaozako an'ilay tany.

Roa andro tatõ aoriana, dia niaraka tamin'ilay mpamily taksiborosy "Cauzi i Lupu" nankany Taormina izahay. Nentiny tany amin'ny trano fisakafoanana izahay tamin'ny mitataovovonana, ary nampidirina fonon-tanana fotsy izahay. Nijery izahay sy Giuse hoe: "Ho ampy ve ny vola?". Rehefa avy nitsidika an'i Taormina sy Castelmola teo ambany oram-be izahay, dia niverina tany Novara ny hariva, reraka nefa afa-po.

Ny ampitso dia efa tonga ny fotoana hiverenana any Domodossola. Niandry antsika ny fanoloran-tena amin'ny fiainam-baovao.

Toko fahefatra ambin'ny folo - Ny akanintsika voalohany

Na dia efa nanao ny dia ho any Domodossola aza aho tamin'ny '50 sy '53, dia toy ny hoe sambany aho no niala: handeha ho any amin'ny fiainam-baovao aho amin'ny maha-mpivady.

Rehefa vita ny fiondranana ny lamasinina teo amin'ny sambo sambo dia niakatra teo amin'ny terrasse izahay mba hahita ny Madonnina ao amin'ny seranan-tsambo sy Sisila miala tsikelikely.

Latsa-dranomaso no niverina nankeo amin'ilay kalesy izahay, nipetraka teo amin'ireo dabilio hazo. Tsy nisy fandriana tamin'izany.

Rehefa tonga ny alina dia nanomboka renoky ny hatoka izahay. Nitsangana nijery teo am-baravarankely izahay indraindray. Tao amin'ny fiantsonana lehibe dia nanambara mafy ny anaran'ilay tanàna ny lehiben'ny fiantsonana. Tany Naples dia nisy "guaglioni" mivarotra pizza eny amoron-dalana. Fetsy no nahazoan'izy ireo ny vola tamin'ireo mpandeha, dia lasa ny lamasinina ary navela tamin'izy ireo ny vola sy ny pizza.

Nanjary akaiky kokoa an'i Milan izahay. Tamin'ny lamasinina nankany Domodossola dia nahatsapa indray ny fihetseham-po niainako voalohany 5 taona talohan'izay: Farihy Maggiore, tendrombohitra Ossola, tafo vato. Tamin'ity indray mitoraka ity dia niaraka tamin'i Giuse vadiko. Tokony ho tamin'ny mitataovovonana dia tonga tany amin'ny toerana halehanay izahay.

Niandry anay ny renin'i Giuse Armando sy ny dadany. Fankalazana izany: raha azony natao ny naneno ny lakolosy.

Misakafo hariva miaraka amin'i Neny Olimpia ary avy eo ao amin'ny garderie vaovao ao amin'ny distrikan'i Motta mba hiala

sasatra. Nanohy ny asako tao amin'ilay orinasa aho ny ampitson'iny, ary niverina tany amin'ilay toeram-panorenana i Giuse.

Nankany amin'ny reniko ny eritreritro noho ny tsy fahampian'ny fanohanana ahy, kanefa nampirisika ahy hivavaka ny tale ara-panahy ataoko Don Benetti, ary nanome toky ahy fa maro ny olona tia azy. Nankany an-tranony izahay sy Giuse indraindray mba hisakafo atoandro, ary nahafinaritra azy ilay izy. Nandritra izany fotoana izany, ny iray tamin'ireo rahavaviko dia nahita asa nanampy fanampiana vaovao ho an'ny fianakaviana.

Fotoana fohy taorian'izay dia nanambara tamin'i Neny sy Neny Olimpia ary Dada Armando izahay fa ho lasa raibe sy renibe amin'ny volana Jolay.

Nanomboka nahatsapa tsy fahampian-tsakafo aho saingy niantso ny asa. Dia tsy voaaro toy ny ankehitriny ny mpiasa. Nahavita nahita asa tsara kokoa noho ny teo amin'ny toeram-panorenana ivelan'ny trano i Giuse: orinasa kely manao zavatra vita amin'ny hazo toy ny tady barika, fitaovana hamongorana ny skein volon'ondry ary koa "paungi" (tampon'ny hazo). Tamin'ny volana fahadimy dia nanomboka nitsidika ny fivarotana izahay mba hitady fiara fitateram-bahoaka ho an'ny zaza vao teraka. Lehibe noho ny varavarana fidirana foana ny sakany ary tsy maintsy nanapa-kevitra ny hifindra trano izahay.

Tsy nisy sampan-draharaha tamin'izany fa lasa ianao nanontany etsy sy eroa. Providence dia nahatonga anay hahita trano iray eo amin'ny rihana faharoa amin'ny trano iray ao amin'ny via Scapaccino, eo akaikin'ny atrikasan'ny furrier.

Tao anatin'ny fotoana fohy dia nandamina ny hetsika izahay. Tsy tao afovoan-tanàna intsony izahay, fa tsy lavitra koa, akaikin'ny toeram-piasako.

8 000 litatra ny hofan-trano isam-bolana, be ho an'ny

karamanay kely, nefa tsara fanahy sy namirapiratra ilay trano. Eo an-tokotany dia afaka manana tany roa metatra toradroa ihany koa aho mba hambolena anana sy voninkazo manitra, ny fitiavako.

Raha vao azonay ny lakile dia nodiovinay ny efitrano ary noravanay ny varavarankelin'ny ridaos tsara tarehy misy valances sy dantelina ao an-dakozia. Rehefa vita ny hetsika dia nitohy toy ny mahazatra ny fiainana. Nanjary niharihary hatrany ny kiboko. Nanontany ahy ny mpiara-miasa iray indray andro hoe rahoviana aho no hody mandritra ny fialan-tsasatra, ary nanoro hevitra ahy hanatona ny mpitsabo aretim-behivavy. Nataoko manokana àry ilay fotoana. Saika nibedy ahy ilay dokotera satria niandry ela be hoe: "Tsy afaka miasa ianao rehefa afaka volana fahenina fa efa ao anatin'ny volana fahafito ianao: nanao risika ianao." Ny ampitson'iny dia nanatitra ny antontan-taratasy tany amin'ny birao aho ary na ny mpiasa aza dia nilaza fa naive aho.

Nandritra izany fotoana izany dia nanomana ny layette aho tamin'ny fametahana akanjo ba, lobaka, kiraro ary diaper vita amin'ny lamba tonta izay nomen'ny reniko ahy.

Nandeha nivity ilay fiara fitateram-bahoaka koa izahay, izay namboariko tamin'ny lamba vita amin'ny peta-kofehy nataoko tamin'ny loko neutre, tsy fantatro na lahy na vavy. Farany, ny harivan'ny 2 Jolay, vaky ny ranoko ary niaraka tamin'ny valizy efa feno entana izahay dia nandeha an-tongotra nankany amin'ny hopitaly. Nilaza tamin'i Giuse ny mpitsabo aretim-behivavy nizaha ahy fa afaka mody izy. Vao nanomboka ny asa ary naharitra 20 ora teo ho eo izany. Niverina tany amin'ny hopitaly fiterahana izy ny ampitson'iny raha mbola niandry tao amin'ny efitra fiterahana aho.

Tamin'ny fotoana iray dia nisy zazalahy teraka ary ny mpitsabo mpanampy dia nandeha nilaza tamin'ny rain'ilay zaza, izay saika

narary noho ny fihetseham-po. Rehefa afaka adiny iray dia afaka namihina ny zanakay voalohany izy, antsoina hoe Armando tahaka ny raibeny. Taorian'ny ora vitsivitsy dia nampahafantarina koa ny dadabe sy renibe, dadatoa ary zanak'olo-mpiray tam-po. Toa izy no zaza voalohany teto an-tany.

Toko fahadimy ambin'ny folo - Misaotra an'Andriamanitra isika...

Nentin'ireo mpitsabo mpanampy tao amin'ny sampana fampiterahana ity zavaboary nofo aman-dra ity teo am-pandriako ora vitsivitsy taorian'ny nahaterahany. Napetrany teo an-tratrako izany. Ankoatry ny saribakoly rovitra nataon'i zizì ho ahy fony mbola kely.

Herinandro no nijanonan'ny hopitaly tamin'izay. Talohan'ny nody dia nankany amin'ny fiangonana hôpitaly izahay mba hanao "fanadiovana", tso-drano avy amin'ny mompera.

Tao amin'ny paroasy dia efa vonona ny hody ny zava-drehetra, saingy nanomboka nihodina ny lohako. Notsapain'ny mpampivelona ny tazoko: 39. Tsy maintsy nijanona roa andro indray izahay sy ny saribakoly. Farany ny alakamisy 12, saika sitrana, dia niverina nody. Tamin'ny Alahady 15 Armando dia nentina tamin'ny seza misy kodiarana vaovao ho any amin'ny trano fanaovana batisa miaraka amin'i Giuseppe rainy, Mariuccia namany ho renibeny ary Basilio dadabeny, naman'ny kabary. Tsy nahafaly ahy ny nanatrika an'ilay hetsika, satria nanoro hevitra anay hijanona ao an-trano ireo loholona noho ny finoanoam-poana. Nionona tamin'ny fanomanana sakafo kely aho.

Hafa ny fiainana amin'ny maha-telo azy fa nifanaraka tsara aho. Nanana ronono be dia be aho, nitombo ny zaza ary nentiny tany amin'ny akanin-jaza isan-kerinandro mba hojerena.

Indrisy anefa, rehefa afaka roa volana dia niverina niasa tao amin'ilay orinasa aho. Tsy nisy fitaizana zaza amam-behivavy tamin'izany. Nanaiky ny hikarakara azy mandritra ny herinandro ny renibeny.

Rehefa niasa tamin'ny enina ora aho, dia nofehezin'i Giuse izy alohan'ny handehananany hiasa sy hitondra azy any amin'ny toerana halehany. Tao anaty tsy nahatsiaro tena dia nijaly ity zaza ity ary niara-nitomany taminy aho.

Indrisy anefa fa tsy afaka niala niasa aho. Tsikelikely, niaraka tamin'ny finoana, dia nanohy ny dia toy ny telo: ny sakafo voalohany, ny dingana voalohany dia zavatra mahafinaritra. Tamin'ny andro voalohany tao amin'ny akanin-jaza dia nahita asa tsara kokoa i Giuse. Mpiasan-trano tao amin'ny sekoly ambaratonga fototra izy nandritra ny roa taona, avy eo dia nantsoina tany amin'ny Kaominina izy mba handray ny toeran'ny conciliator.

Izany dia nahatonga fahafahana handao ny asako tao amin'ny orinasa ary nanokan-tena ho an'ilay zaza teo am-piandrasana ny hanome azy zandriny lahy. Tamin'ny 17 Aogositra 1962, dia faly izahay noho ny nahaterahan'ny zanakay faharoa. Luciano dia mazava hoditry ny volony, mifanohitra amin'i Armando. Angano. Tamin'ny Alahady 26 izy dia natao batisa niaraka tamin'i Giuse rainy, zanak'olo-mpiray tam-po aminy Mariuccia ary Antonio rain'i Antonio, rahalahin'i Giuse. Tamin'ity indray mitoraka ity koa dia tsy maintsy nijanona tao an-trano aho. Rehefa tapitra ny fialan-tsasatry ny fiterahana dia nandao ny asako aho mba hanokan-tena ho an'ireo zanako roa tsara tarehy.

Tamin'ny 1 Oktobra 1962, i Armando dia nanomboka ny kilasy voalohany niaraka tamin'ny akanjony manga sy ny kitapo teny an-tsorony. Nankininay tamin'ny ranomaso vitsivitsy tamin'ny mpampianatra Leopardi izany.

Tamin'io vanim-potoana io ihany, ny Ben'ny tanànan'i Domodossola dia nampiantso an'i Giuse ary nanome azy trano hipetrahana ao amin'ny rihana faharoa amin'ny tranoben'ny tanàna, izay mbola banga rehefa nisotro ronono ny iraka

monisipaly. Tao anatin'ny andro vitsivitsy dia nandamina ny hetsika izahay. Nanana ny fitaovana rehetra tao afovoan-tanàna izahay. Ny hariva, rehefa nihidy ilay varavarana lehibe, dia izahay no mpanapaka ny tanàna. Afaka nijery tamim-pahatoniana ireo fihetsiketsehana avy teo amin'ny lavarangan'ny biraon'ny Ben'ny tanàna izahay. Hitanay teo am-baravarankely ny ampahany amin'ny tsena misy fomban-drazana efa hatramin'ny taonjato maro.

Nandritra izany fotoana izany dia nanao ny dingana voalohany i Luciano: lasa mascot an'ny mpiasan'ny kaominina izy.

Mba hanampiana ny karaman'i Giuse dia te hamorona asa aho. Nanomboka nampiakanjo varavarankely, fandriana ary ondana ho an'ny namako aho. Niely ny teny ka lasa "vehivavy lamba" aho. Tamin'ny fotoana nalainy, i Giuse dia nianatra nanomana ny fivoriamben'ny tsipika ary, misaotra an'Andriamanitra, dia afaka nankafy fiainana nampiadana kokoa izahay.

Nanomboka nianatra tamin'ny mpampianatra Luisa Cerri koa i Luciano, tamin'ny 1 Oktobra 1968.

Nandeha haingana ny fotoana. Tamin'ny fahavaratra dia nandeha nanao fialan-tsasatra nanodidina an'i Italia izahay niaraka tamin'ny tranolay. Indraindray hatrany Sisila, any amin'ny tanàna niaviako.

Tamin'ny Jolay '73 dia nitoby tao Val d'Aosta izahay ary nanomboka nanana soritr'aretina voalohany momba ny fitondrana vohoka aho. Tamin'ny 16 Febroary 1974, dia tonga tany amin'i Armando, izay efa ho valo ambin'ny folo taona, i Daniela zandriny vavy, sy i Luciano, izay roa ambin'ny folo taona. Tao anatin'ny vanim-potoanan'ny karnavaly tamin'izay ary noheverin'ireo olona nijery ilay tady mavokely teo am-baravaran'ny Lapan'ny tanàna fa sangisangy. Nanoro hevitra anay ny mompera paroasy mba hankalaza ny Batemy amin'ny

alin'ny Paska, miaraka amin'i Gianna namanay ho renibeny sy Benito dadatoanay ho rain'ny raibeny.

Ankoatra ny finoanoam-poana, tamin'ity indray mitoraka ity dia nandray anjara tamin'ny hetsika ny alin'ny 13 aprily aho. Ny ampitso dia nisy vahiny zato tao amin'ny fandraisana tao amin'ny kabary.

Efa lehibe koa i Daniela ary efa antitra izahay izao. Ny zanakay telo dia nanome anay zafikely 7: Stefano, Virginia, Greta, Lorenzo, Rebecca, Letizia ary Matteo.

Mifarana ny tantara. Ny 19 septambra 2015 dia nankalaza ny faha-60 taona niarahanay sy Giuse.

Misaotra an'Andriamanitra izahay, Andriambavy sy izay rehetra tia anay.

La Mazza Concetta Maglio dia teraka tao Novara di Sicilia tamin'ny 18 Aprily 1936

Fanondroana

1. Tranon-dray	7
2. Avy amin'izao tontolo izao	15
3. Lalao ao anaty fasika	27
4. menaka, tranon-kala ary ny maso ratsy	39
5. Ny vorondolo	46
6. Vossia mamelà ahy (Ny fahazavan'ny kintana)	53
7. Emilia	61
8. Ny fanidinan'ny sidintsidina	67
9. Ny varavaran'ny lanitra	75
10. Ny tusa tsara tarehy	81
11. Tarehim-baravarankely	86
12. Violets	90
13. Fiainana vaovao	96
14. Ny akanintsika voalohany	100
15. Misaotra an'Andriamanitra isika...	104

